

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра технології виробництва і переробки продукції тваринництва
та кінології

До захисту
допускається
в.о. завідувача кафедри

Олександр КИСЕЛЬОВ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

За другим рівнем вищої освіти
на тему: «Порівняння методик тестування собак на придатність до
застосування в каністерапії»

Виконала: _____ Гошовська А.А.
(підпис) (Прізвище, ініціали)

Група: _____

(Науковий) керівник: _____ Павленко Ю.М.
(підпис) (Прізвище, ініціали)

Суми 2025

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	4
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	8
ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. Огляд літератури.....	11
1.1. Історія розвитку людино-тваринної взаємодії із залученням собак в Україні та за кордоном	11
1.2. Види, значення та сфери застосування собак для покращення психо-емоційного та фізичного стану людей в різних життєвих ситуаціях за допомогою собак	19
1.3. Юридичні та практичні аспекти відбору, підготовки, тестування, сертифікації та допуску до роботи собак в каністерапії.....	24
РОЗДІЛ 2. Матеріал, умови і методика виконання роботи	28
2.1. Методика проведення тестування собак за протоколом PADA.....	28
2.2. Методика проведення дослідження.....	47
РОЗДІЛ 3. Результати власних досліджень.....	49
3.1. Порівняльна характеристика проведення суб-тестів при тестуванні собак за різними методиками в різних країнах	49
3.2. Порівняння результатів проходження тестування по протоколу PADA за породними характеристиками	55
3.3. Порівняння результатів проходження тестування по протоколу PADA за віком собак.	63
3.4. Порівняльна характеристика результатів тестування собак за протоколом PADA по роках за 2022, 2023 та 2024 роки.....	70
3.5. Вплив суб'єктивних факторів при проведенні тестування собак на результати оцінювання	72

ВИСНОВКИ.....	75
ПРОПОЗИЦІЇ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	80

АНОТАЦІЯ

Гошовська Антоніна. «Порівняння методик тестування собак на придатність до застосування в каністерапії» Дипломна робота магістра за спеціальністю 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. Сумський національний аграрний університет. Суми, 2024 рік. Обсяг роботи: сторінок: 84, 5 таблиць, 17 рисунків, 42 джерела посилань.

Об'єктом досліджень став аналіз методик тестування собак на придатність до застосування в каністерапії на базі 6 різних протоколів, які застосовуються у США, Австрії, Литві, Угорщині та на міжнародному рівні в різних країнах Європи, США, Канади. Крім того об'єктом досліджень стали також особистісні характеристики собак, які є визначальними для успішного допуску собак до навчання та роботи в каністерапії на основі бази даних результатів по протоколу PADA.

Предметом досліджень стали протоколи оцінювання, які застосовуються в Угорщині, Литовською асоціацією каністерапії, американськими організаціями Pet Partners та Therapy Dog International, в Австрії (Four Paws International), PADA (Personality assessment of domestic animals) протокол тестування та база даних «PADA database» по за 2022-2024 рік з результатами тестування собак за міжнародним протоколом PADA.

Результати досліджень:

При оцінюванні вправ, які містяться в різних протоколах оцінювання, ми виявили, що найбільш часто зустрічаються такі команди, які дозволяють оцінити реакції та стресостійкість собаки в ситуаціях, які можуть бути під час реальних каністерапевтичних занять – зустріч з незнайомцем; дотики які не завжди можуть бути приємними для собаки, торкання чутливих зон, щоб перевірити наскільки собака буде безпечна для клієнта, яку обере стратегію реагування на стрес; симуляція тригерних ситуацій, які дозволяють оцінити боязливість або сміливість собаки; вправи щоб оцінити бажання собаки взаємодіяти з людиною. Певні протоколи містять також частину вправ яка

дозволяє оцінити професійний рівень роботи команди провідника з собакою шляхом проведення демонстраційного заняття з клієнтом

У результаті наших досліджень за результатами тестування за допомогою міжнародного протоколу PADA було доведено, що придатність собак для каністерапії не має обмежень по породних характеристиках, і для каністерапії підходять як породні собаки, так і метиси. При цьому визначальними успішними факторами є наявність таких рис особистості собаки як впевненість, сміливість, стресостійкість та соціальна мотивація до взаємодії з людьми. Загалом з 455 собак успішний результат показали 230 собак, негативний 203 собаки та 33 собаки отримали рекомендації повторити тестування не раніше як через півроку.

У результаті наших досліджень доведено, що найчіткіші і стабільні реакції поведінки, які не викликають сумнівів при оцінюванні демонструють собаки у віці від трьох років, при тому що багато позитивних результатів показують собаки також у віці і близько одного року, однак через те, що повноцінна психічна зрілість в собак настає у віці близько двох років, то є ризик що такі реакції є нестабільними. А от результати тестування проведені у пізнішому віці дають змогу прогнозувати поведінку собаки та оцінити наскільки їй буде добре працювати в каністерапії.

Ключові слова: людино-тваринна взаємодія, каністерапія, послуги з асистенцією (залученням) тварин, провідник, тестування, сертифікація.

ABSTRACT

Hoshovska Antonina. "Comparison of dog testing methods for suitability for use in animals assisted services" Master's thesis in the specialty 204 Technology of production and processing of livestock products. Sumy National Agrarian University. Sumy, 2024. Volume of work: pages: 84, 5 tables, 17 figures, 42 references.

The object of research was the analysis of dog testing methods for suitability for use in animals assisted services based on 6 different protocols used in the USA, Austria, Lithuania, Hungary and internationally in various countries of Europe, the USA, Canada. In addition, the object of research was also the personal characteristics of dogs, which are decisive for the successful admission of dogs to training and work in canithérapie based on the database of results according to the PADA protocol.

The subject of the research was the assessment protocols used in Hungary, the Lithuanian Canine Therapy Association, the American organizations Pet Partners and Therapy Dog International, in Austria (Four Paws International), the PADA (Personality assessment of domestic animals) testing protocol and the "PADA database" database for 2022-2024 with the results of dog testing according to the international PADA protocol.

Research results:

When evaluating the exercises contained in various assessment protocols, we found that the most common are the following commands that allow us to assess the dog's reactions and stress resistance in situations that may occur during real canine therapy sessions - meeting a stranger; touches that may not always be pleasant for the dog, touching sensitive areas to check how safe the dog will be for the client, which stress response strategy will be chosen; simulation of trigger situations that allow us to assess the dog's timidity or courage; exercises to assess the dog's desire to interact with a person. Certain protocols also contain a part of exercises that allows to assess the professional level of work of the handler team with the dog by conducting a demonstration session with the client

As a result of our research, based on the results of testing using the international PADA protocol, it was proven that the suitability of dogs for canithérapie has no restrictions on breed characteristics, and both purebred dogs and mestizos are suitable for animals assisted services. At the same time, the determining successful factors are the presence of such personality traits of the dog as confidence, courage, stress resistance and social motivation to interact with people. In total, out of 455 dogs, 230 dogs showed a successful result, 203 dogs showed a negative result and 33 dogs received recommendations to repeat the test no earlier than in six months.

As a result of our research, it has been proven that the most clear and stable behavioral reactions that do not cause doubts during evaluation are demonstrated by dogs aged three years and older, while many positive results are also shown by dogs aged about one year, however, due to the fact that full mental maturity in dogs occurs at the age of about two years, there is a risk that such reactions are unstable. However, the results of testing conducted at a later age make it possible to predict the behavior of the dog and assess how well it will work in animals assisted services.

Keywords: animals assisted intervention, animals assisted activities, animals assisted services, animals assisted education, dogs, handlers, testing, certification.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЛТВ – людино-тваринна взаємодія

AAI – animal assisted intervention – заходи впливу із залученням тварин

AAS - animal assisted services – послуги з асистенцією тварин

AAA – animal assisted activities – активності з асистенцією тварин, візити

AAE – animal assisted education – навчання з асистенцією тварин

AAT – animal assisted therapy – терапія з асистенцією тварин

ІАНАІО – Всесвітня асоціація організацій людино-тваринної взаємодії

PADA протокол – протокол на визначення персональних якостей собаки

ВСТУП

Заходи впливу за допомогою собак на ментальне та фізичне здоров'я людей, відомі в Україні під загальною назвою каністерапія (від лат. каніс-собака та терапія – лікування) за майже 10 років становлення та розвитку в Україні пройшли чималий шлях, приносячи насправді вражаючі результати для людей, які на жаль поки що не мають офіційного визнання.

Проте завдяки вже пройденому шляху та позитивним прикладам розвитку каністерапії в інших країнах, українські фахівці вивчаючи цей досвід та адаптуючи його до українських реалій крок за кроком сприяють популяризації цього методу, застосовуючи який, можна суттєво підвищити ефективність роботи в різних сферах, таких як освіта, педагогіка, психологія, психотерапія, фізична реабілітація, соціальна інтеграція людей з особливими потребами, ерготерапія тощо, залучаючи собаку як повноправного учасника процесу та мотиватора до дій.

З одного боку, звичайно ефективність надання допомоги людям залежить в першу чергу від професійних якостей та кваліфікації фахівця, який надає таку допомогу, але очевидно що без правильно підібраної і підготовленої собаки результати та швидкість їх досягнення буде суттєво нижчою та потребуватиме додаткових зусиль. І відповідно дуже важлива роль тут тоді належить українській кінології, яка окрім підготовки службових собак мала б також включати і певний розділ з підготовки собак для каністерапії.

І якщо бажаючих займатися каністерапією на аматорському рівні є насправді досить багато, то щодо собак, яких наразі залучають до такої діяльності є дуже багато питань та застережень, адже окрім забезпечення першочергово безпеки процесу, де собака відповідно має бути керованою і безпечною, вона також має володіти і певним переліком якостей, завдяки яким процес людино-тваринної взаємодії буде відбуватися відповідно до базових принципів – «єдиного здоров'я» (не можна покращувати стан здоров'я одного учасника процесу за рахунок погіршення стану здоров'я іншого) та «спільного добробуту» (повинні бути забезпечені належні умови добробуту залежно від

потреб кожного). Тому вміння справлятися з стресом, впевненість, прогнозованість, довіра та співпраця з своїм провідником, цікавість, соціальна мотивація, зацікавленість в комунікації з людиною є одними з базових якостей, якими має володіти собака яку залучають до каністерапії.

Оскільки наразі ця галузь української кінології перебуває в зародковому стані, то метою цього дослідження став аналіз методик тестування собак на визначення їх придатності до застосування в каністерапії в різних країнах, а також вплив суб'єктивних та об'єктивних факторів які на це впливають.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Історія розвитку людино-тваринної взаємодії із залученням собак в Україні та за кордоном.

Згадки про використання тварин для допомоги хворим можна знайти в історії перших цивілізацій. Наприклад, в Древній Греції собаки грали одну з головних ролей в культі бога лікування Ескулапа, який часто відвідував пацієнтів у вигляді пса. Стародавні греки були першими, що зафіксували в своїх звітах, як собаки допомагали хворим у цікавий спосіб. У книзі «Greek Hero Cults and Ideas of Immortality» Льюїс Фарнелл повідомляє, що деякі храми дозволяли священним собакам бродити між одужуючими віруючими, щоб виллизати їх рани. Хоча собача слина містить невелику кількість бактерициду, собаки, мабуть, були найефективнішими, просто заспокоюючи своєю присутністю. [1,9]

У Стародавньому Римі існувало поняття «собака-цілитель».

Однак наукові обґрунтування благотворного впливу тварин на людей з'явилися порівняно недавно. До однієї з перших офіційних згадок зоотерапії в медицині можна віднести випадок, який мав місце в кінці XVIII століття у Великобританії. Пацієнтам психіатричної лікарні The Retreat York був доручений догляд за декількома пухнастими вихованцями. Як і передбачалося, турбота про нових друзів позитивно позначилася на душевному самопочутті хворих. [4,6]

В своїх дослідженнях Борис Левінсон повідомляє, що в 1944 році Американський Червоний Хрест розробив програму за асистенцією тварин, щоб покращити ментальне здоров'я емоційно травмованих льотчиків у реабілітаційному центрі американських військово-повітряних сил у Нью-Йорку в 1944 р. Проте реальних спроб поширити цей вид терапії не було.

Нинішній інтерес до втручань (інтревенцій) за допомогою тварин виник, коли Борис Левінсон, працюючи в університеті привів на роботу свого собаку

Джинглса. І завдяки перебуванню цієї собаки в кімнаті, Левінсон нарешті зміг спілкуватися з пацієнтами, які були раніше недоступні для комунікації. Левінсон був не першою людиною, яка включила тварин у терапію, але він був першим, хто надав ретельний і переконливий звіт про це, опублікувавши *Pet Oriented Child Psychotherapy* у 1969 році, завдяки чому виник термін зоотерапія або пет терапія (pet therapy). Проводячи сеанси також з маленькими пацієнтами, він помітив благотворний вплив собаки, яка перебувала в кабінеті, на емоційний стан дітей. Подібне зазначила і медсестра Елайн Сміт, яка працювала в одній з лікарень Англії, пацієнтів якої часто відвідував священник зі своїм золотистим ретривером. У 1976 році пані Сміт заснувала Міжнародну організацію за участю собак в лікуванні хворих людей (*TherapyDogs International*), що діє й донині. [4]

У США першими тварин почали залучати до своєї роботи психологи. У 1977 році в клініці Університету Огайо відкрилася перша постійна програма пет-терапії. У 1980 році таких програм в США налічувалося вже близько двадцяти, а до 2000 року - понад тисячу. Сьогодні в пет-терапії використовуються не тільки собаки, а й кішки, кролики, коні і навіть дельфіни. Основною сферою їх застосування до цього часу залишаються психологія і психіатрія. [1,6]

Цікавим є також і той факт, що навіть батько психоаналізу доктор Фрейд теж активно використовував на своїх сеансах собак (див Рис 1.1.).

Рис.1.1. Фрейд і Джоффі

Чомусь доктор вирішив, що його чау-чау Джоф-Йофі благотворно впливає на пацієнтів, і з тих пір собака в його кабінеті стала його постійною частиною. Причому цей дослідник людських душ дивним чином примудрявся не помічати того, що присутність чау-чау на сеансах багатьох, м'яко кажучи, дратує. Не те щоб ці «багато-хто» не любили собак - просто коли Ваш дорогий доктор Вас явно не дуже уважно слухає, а всю увагу приділяє пухнастому улюбленцю, це якось сприймається не дуже.

Геніальна (за Фрейдом) Джоффі завжди знала, коли пройшов час відведення на бесіду і сеанс підходив до кінця - вона вставала і позіхала, і Фрейд розумів, що пора закруглятися. Якщо Джоффі раптом починала дряпати двері і вимагати, щоб її випустили з кабінету - Фрейд вважав, що їй не подобаються слова лежачого на кушетці пацієнта. Якщо собака переставала дряпатись в двері - професор повідомляв пацієнтові, що вона вирішила дати йому другий шанс побути відвертим. А коли Джоффі, остаточно знахабнівши, вистрибувала прямо на кушетку, доктор радісно оголошував: джерело тривоги знайдено! Ну а якщо собаці не подобався той чи інший пацієнт - що ж, тоді він не подобався і Фрейду. Тому що прониклива Джоффі не могла помилятися! [33]

В даний час зоотерапія отримала досить широке поширення на Заході. В Європі і в США це вже абсолютно повноправна область офіційної медицини, в рамках якої проводяться зустрічі, семінари, а в деяких країнах існують навіть курси з підготовки фахівців, після закінчення яких можна займатися приватною практикою [20,23,26]. У цілому світі існують різні організації, що займаються пет-терапією, наприклад, товариство «Тварини партнери» (Pet Partners), Міжнародна організація терапії за допомогою собак (Therapy Dog International), «Лапи за здоров'я» (Paws for Health), діє організація «Читаючи з ровером» (Reading with Rover), де аутичні і сором'язливі діти читають вголос собакам [23].

Єдиної класифікації методів не існує, проте зазвичай використовують класифікацію запропоновану IAHIAO - International Association of Human-

Animal Interaction Organizations - Міжнародною Асоціацією Організацій Людино-Тваринної Взаємодії – провідною всесвітньою асоціацією організацій, що займається розвитком галузі людино-тваринної взаємодії, до складу якої входить більше 110 організацій в різних країнах світу.

У 1992 році ІАНАІО було засновано як глобальну асоціацію організацій, які займаються практикою, дослідженнями та/або навчанням у сфері надання послуг людям з допомогою тварин, взаємодії між людьми та навчанням службових тварин (ІАНАІО, 2018) Одним із стратегічних напрямків ІАНАІО є створення міжнародних робочих груп для вирішення нагальних проблем у цій галузі, наприклад, міжнародної цільової групи для стандартів передової практики ААІ та добробуту тварин.

Людино-тваринна взаємодія здійснюється шляхом проведення досліджень, навчання та співпраці між її членами, політичними діячами, практикуючими лікарями, та іншими організаціями, які займаються людино-тваринною взаємодією та роботою з громадськістю. Людино-тваринна взаємодія є цілеспрямованим та структурованим методом, який включає або залучає тварин до лікувальної, навчальної та соціальної роботи з метою досягнення в людей терапевтичних змін. Цей метод використовується особами, які мають знання про особливості залучених до такої роботи людей та тварин.

В 2014 році робочою групою ІАНАІО - Всесвітньої Асоціації Організацій Людино-Тваринної Взаємодії було розроблено керівництво з визначення основної термінології та принципів проведення людино-тваринної взаємодії – так звана «Біла книга»[12]. А в 2019 році цей документ було оновлено до нинішньої редакції, офіційний переклад якого доступний також і українською мовою завдяки міжнародному благодійному фонду “Four Paws”[7].

Зокрема цей документ основним терміном визначав “Animals Assisted Intervention” (AAI) – інтервенції (заходи впливу) за допомогою тварин.

Проте на початку 2024 року світ побачив новий документ розроблений та виданий коаліцією Animal-Assisted Intervention International (AAII) та IAHAIО «Рекомендації щодо уніфікації термінології в сфері послуг з асистенцією тварин (Animal Assisted Services – AAS)», де термін інтервенції з тваринами (людино-тваринна взаємодія) пропонують замінити на послуги з асистенцією тварин. [1]

Animal-Assisted Intervention International (AAII) була заснована в 2012 році та є некомерційною організацією, керованою членами (включаючи як організації, так і окремих постачальників), яка розширила стандарти практики, компетенції, акредитацію та безперервну освіту для постачальників AAS, включаючи дресирувальників тварин, які працюють з людьми та їх собак, які надають послуги допомоги тваринам. До складу AAII входить 112 членів (індивідуальні фахівці та організації) з шести континентів світу.

Цим документом запропоновано загальний термін «послуги з наданням допомоги тваринам» (AAS), який визначається як послуги, які надаються, спрямовуються або здійснюються за допомогою надавача медичних або людиноорієнтованих послуг чи педагога, який працює з твариною та забезпечує її благополуччя в цьому процесі. На відміну від «Білої книги» тут чітко згадується що тварина має бути спеціально кваліфікована для того щоб вона асистувала в терапевтичних, освітніх, абілітаційних та/або реабілітаційних процесах, спрямованих на покращення добробуту людей.

Наразі людино-тваринна взаємодія із залученням собак активно розвивається у всьому світі в різних сферах діяльності людини, а численні дослідження доводять її ефективність.

Що стосується України, то на сьогодні каністерапію використовують в основному в кількох реабілітаційних центрах із залученням спеціалістів різного профілю, при цьому немає жодної системи тестування та сертифікації собак чи спеціалізованої підготовки спеціалістів. В основному для українців пройти хоч якесь навчання, отримати знання та долучитися до спільноти можна завдяки міжнародним проектам.

Так, першим таким проектом для України став українсько-канадський проект «Друг героя». Коли почалася війна, до України прибули волонтери з Канади. Вони хотіли об'єднати однодумців, щоб розпочати проект, який багато років успішно працює в їхній країні. Ця ініціатива ґрунтується на потужному зв'язку людини та собаки й передусім спрямована на допомогу в зціленні ветеранів Збройних Сил України та добровольчих батальйонів, що борються з посттравматичним синдромом та іншими непомітними й помітними травмами, які вони дістали під час воєнних операцій.

Проект стартував у серпні 2015-го, саме тоді чотири канадські тренери приїхали до України, щоб навчити спеціалістів. Завдань було багато: запустити повноцінну програму з каністерапії, започаткувати систему тренінгів для тих, хто бажає потім працювати за цією програмою, і розпочати процес об'єднання в команди службових собак із ветеранами. Спочатку відбирали волонтерів для цього проекту, потім собак для навчання й тренування, зрештою до програми тренувань залучили ветеранів та воїнів, що продовжують службу. Таких місій канадських кінологів було кілька. Канадські тренери разом із українськими тісно співпрацювали з нашими ветеранами, які потребують службових собак. Закордонні волонтери оцінили потреби бійців і навчили українських колег тренувати чотирилапих відповідно до потреб кожного ветерана, де собак почали готувати і сертифікувати за канадськими стандартами для допомоги військовим з АТО, а також підготовки собак емоційного супроводу, які б допомагали бійцям з ПТСР у повсякденному житті [35].

Пізніше в Україні було реалізовано ще 2 великі міжнародні проекти за підтримки і фінансування коштів Європейського співтовариства, спрямовані на підготовку спеціалістів і розвиток каністерапії:

- «Соціальна реабілітація людей з обмеженими можливостями завдяки створенню умов та підготовки спеціалістів у сфері каністерапії у прикордонних регіонах» з підготовки спеціалістів та організації занять по каністерапії з прикордонних областей Білорусії і України (2017-2018 роки),

який пізніше знайшов своє продовження у різних локальних проектах [30, 36, 37].

- GIZ: Perspectives for Eastern Ukraine – Перспективи для Сходу України - в рамках якого 28 кінологів та 41 психолог на сході України, взяли участь у тренінгах GIZ Ukraine, і нині можуть використовувати у своїй роботі каністерапію. Під час проекту більш ніж 1000 дітей вже отримали користь від спілкування, обіймів та ігр з собаками [38].

Завдяки співпраці громадської організації «Джем ШМ» з міжнародними партнерами в трьох проектах за підтримки Вишеградського фонду учасники з України мали змогу брати участь в міжнародних таборах з підготовки фахівців та собак для занять каністерапією, і наразі маємо 2 українські акредитовані команди, які пройшли тестування за міжнародним протоколом PADA та здали екзамен. Це:

«команда візитового рівня» - Оксана Камишна з бассет-хаундом Барбарою

«терапевтична команда» - Олена Сердюк з російським мисливським спаніелем Євсеем.

Окрім того у 2019 році було проведено у Львові тестування собак за міжнародним протоколом PADA міжнародним інструктором. З 14 собак успішно здали тест 8 собак, причому 4 з них це безпородні бувші безпритульні собаки.

А восени 2023 року (в Нідерландах) та навесні 2024 року (в Греції) команда українських учасників у складі : Марина Прокопенко, Дарія Резніченко, Антоніна Гошовська, Євгенія Ткачук пройшли навчання на тестування собак на придатність до каністерапії за міжнародним протоколом PADA.

Велику підтримку для розвитку каністерапії в Україні також надають і представники соціально-відповідального бізнесу - компанії «Пуріна» та «Роял Канін». Так, завдяки спонсорській підтримці компанії «Пуріна» проводяться багато освітніх заходів, конференцій з підвищення професійного рівня

фахівців та собак, проводяться каністерапевтичні заняття для дітей з інвалідністю у Києві, забезпечення кормом практикуючих каністерапевтів.

Завдяки гранту виданого благодійною фундацією «Роял Канін» вже майже рік повноцінно працюють центри каністерапії в Києві та Рівному, і планується відкриття ще двох в наступному році. [13,16]

Також в Україні діють кілька громадських організацій які займаються розвитком каністерапії, ентузіасти в багатьох містах України організовують заняття і заходи по каністерапії, заняття з пет-терапії включені в план роботи інклюзивних шкіл, організовуються науково-практичні конференції, які включені до робочих планів Міністерства освіти і науки України.

Отож, як бачимо каністерапія в Україні почала розвиватися не так давно, і у людей є інтерес до цієї галузі, і незважаючи на те, що знаходиться на початку шляху, проте українці мають в кого вчитися і кого брати за приклад.

Тому на даний момент для активного впровадження методу каністерапії в різних галузях на офіційному рівні надзвичайно важливим є наукове обґрунтування цього методу, а для цього необхідно проводити збір і аналіз фактів, даних, отримати які можна тільки шляхом співпраці практикуючих каністерапію фахівців і науковців.

Але і українські каністерапевти можуть теж стати частиною світової спільноти, поділившись своїм досвідом. Адже з початком повномасштабного вторгнення росії на територію України та тими катастрофічними наслідками, які призводять до втрати ментального і фізичного здоров'я військових, цивільного населення значення каністерапії для допомоги таким людям є надзвичайно великим, але оскільки трагедії подібного масштабу в сучасних умовах не було ще в жодній країні, то наразі саме в цій сфері – по роботі з жертвами війни – українські каністерапевти теж проходять свій унікальний шлях та здобувають досвід, який сподіваємось більше нікому не знадобиться.

1.2. Види, значення та сфери застосування собак для покращення психо-емоційного та фізичного стану людей в різних життєвих ситуаціях за допомогою собак.

Відповідно до класифікації видів людино-тваринної взаємодії із залученням тварин, і звичайно собак в першу чергу, зазначеної в Білій книзі ІАНАІО розрізняють:

- ААА (animal assisted activities) - активності з асистенцією тварин, в нашому випадку це візити і інші активності з собаками у форматі провідник+собака.

- ААЕ (animal assisted education) - навчання, педагогіка з асистенцією тварин (собака для навчання, «освітня собака») Особа яка надає такі послуги має мати відповідну освіту і може залучати самостійно собаку або команду провідник+собака.

- ААТ (animal assisted therapy) - терапія з асистенцією тварин (собака-терапевт, терапевтична собака). Особа яка надає такі послуги має мати відповідну освіту і може залучати самостійно собаку або команду провідник+собака.

Відповідно ж до «Рекомендацій щодо уніфікації термінології в сфері послуг з асистенцією тварин (Animal Assisted Services – AAS)», класифікація відображена на рис.2. [1, 19]

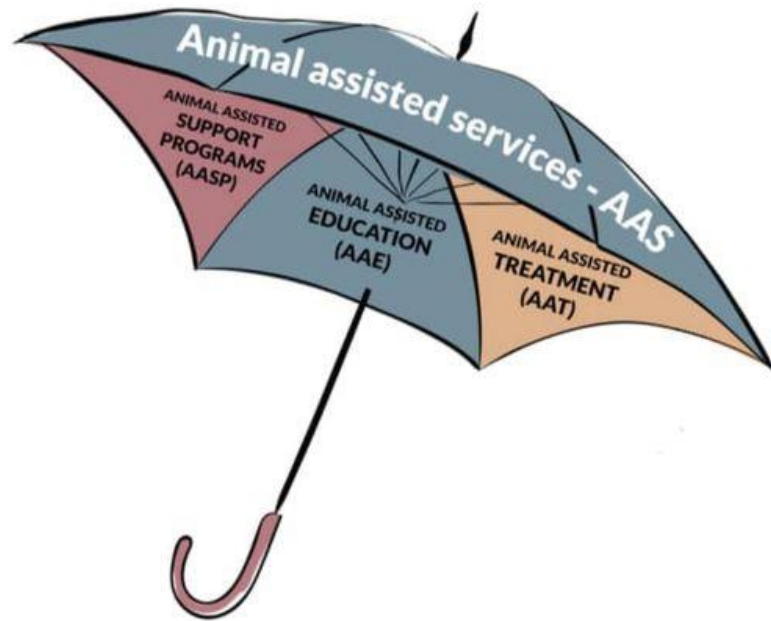

Рис.2. Класифікація послуг з асистенцією тварин

Де,

ААТ (терапія із залученням собак): основний фокус уваги спрямовується лікування. Здійснюють фахівці у сфері здоров'я, професіонали з питань освіти або фахівці з обслуговування людей зі спеціальною освітою.

ААЕ (навчання із залученням собак). Такі послуги можуть іноді виконуватися професіоналами без диплома, які перебувають під активним наглядом або керівництвом спеціаліста з питань психічного здоров'я чи освіти. Цілі таких активностей можуть бути академічними, освітніми чи соціальними.

АASP (програми за підтримки тварин) Це активності у яких тварини беруть участь у діяльності, спрямованій на підтримку і підвищення добробуту людей. Можуть проводитися фахівцями, які мають спеціалізовану підготовку

з AASP, спеціалістами, що працюють разом з навченим і кваліфікованим провідником собак або волонтерами, які мають освіту/навички та/або відповідний досвід.

Каністерапію можна класифікувати також і за іншими критеріями.

За направленістю впливу каністерапію як один з видів пет-терапії (pet-з англ. домашній улюбленець) поділяють на ненаправлену та направлену.

У першому випадку терапевтичний вплив виявляється переважно за рахунок емоційного спілкування між людиною і собакою. Найбільш яскравим прикладом такої форми впливу є утримання домашньої тварини. У цьому випадку власник може самостійно вибирати час для спілкування з твариною і те, як власне буде здійснюватися ця взаємодія

Направлена каністерапія є інструментом терапевтичного впливу, що дозволяє вирішувати певні проблеми корекційного, реабілітаційного та лікувального процесу. Спрямованість впливу в даному випадку визначається тими цілями і завданнями, які формулюються на початковому етапі і дозволяють розраховувати на певний результат після проведеної роботи. Терапевтичні заходи в цьому випадку здійснюються фахівцями в чітко визначений час і відповідно до плану проведення. Організованість корекційних, реабілітаційних або лікувальних впливів дає можливість не тільки більш-менш конкретно планувати період потрібний для проходження курсу, а й захистити людину якій необхідна допомога від зайвої перевтоми, проблемних, напружених ситуацій, а також того некваліфікованого втручання [2,6,18,30]

Залежно від організації процесу, каністерапії виділяють каністерапію за участю

- 3-х учасників: клієнт, собака, спеціаліст. (див Рис.3)

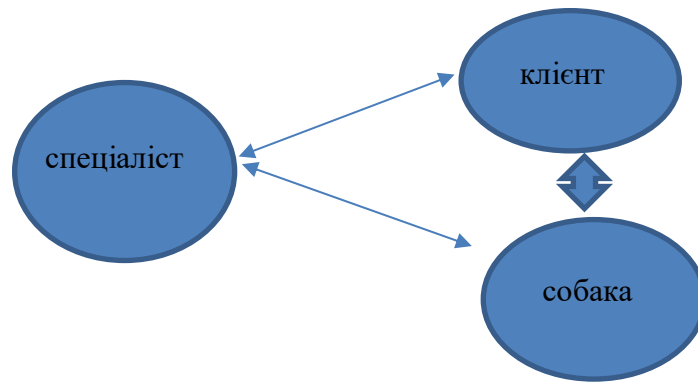

Рис.3. Схема розподілу уваги фахівця при 3-х учасниках процесу

При цьому спеціаліст водночас контролює і клієнта, і собаку та організовує і несе відповідальність за весь процес, в тому числі і забезпечення єдиного добробуту для всіх учасників заняття. Така робота вимагає від спеціаліста утримання фокусу уваги одночасно на двох абсолютно різних учасниках і є досить складною та виснажливою.

- 4-х учасників: клієнт, спеціаліст, провідник, собака (див Рис 4)

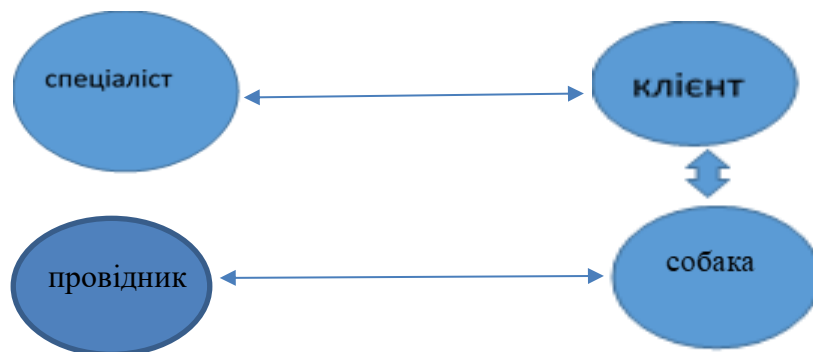

Рис.4. Схема розподілу уваги фахівця при 4-х учасниках процесу

При такій побудові процесу важливим є попередня підготовка до заняття і налагоджена співпраця між провідником і спеціалістом, обговорення того як заняття повинно відбуватися, продумування основних і запобіжних планів, запобігання конкуренції. Адже успіх заняття по каністерапії на 90% залежить від його підготовки. В такому випадку під час заняття спеціаліст може максимально зосередитись на клієнті, а провідник на собаці. Дуже важливо щоб спеціаліст звертав увагу і на сигнали, які собака подає – мову тіла, ознаки стресу тощо, щоб відкорегувати заняття, а також щоб не було конкуренції між спеціалістом та провідником. [30]

За кількістю учасників заняття по каністерапії можуть бути індивідуальні та групові.

Індивідуальні можуть бути ефективні при терапевтичній роботі, наприклад, коли місце має психологічна травма або депресія, фобія чи інша психологічна проблема. Також, індивідуальні заняття більш ефективні, ніж групові, для дітей з аутизмом або іншими симптомами, органічного або неорганічного походження.

Групові заняття рекомендовані, коли є складнощі в навчанні, наприклад, у дітей, або не сильно виражені страхи, невпевненість у собі. На групі для дитини може бути корисний досвід взаємодії не тільки з собакою-терапевтом, а й з однолітками. У більшості випадків присутність собаки на занятті допомагає дитині успішно встановити контакт з іншими дітьми, з дорослими і з членами своєї сім'ї, а також побороти страх, позбутися комплексів, стати впевненіше в собі. [23, 24, 28, 29]

На сьогодні каністерапія знаходить широке застосування у багатьох сферах та по-різному розвивається в різних країнах, що знаходить своє відображення в принципах за якими використовують собаку в каністерапії.

Так для країн Європи при використанні собак є принцип – собака-рівноправний партнер і учасник процесу, де відповідно надзвичайно важливим є забезпечення гідних умов і добробуту для собаки відповідно до видових особливостей, і дуже велика увага приділяється тому, щоб собака не стресувала, довіряла своєму провіднику і робота для неї була в радість. Тут слід розділяти, що собака сама по собі без спеціаліста дива не зробить, і нікого не вилікує, але спеціаліст при роботі має враховувати і інтереси собаки як партнера процесу. [18, 30]

1.3. Юридичні та практичні аспекти відбору, підготовки, тестування, сертифікації та допуску до роботи собак в каністерапії.

Наразі в Європі практично в жодній з країн окрім Угорщини та Італії немає окремого законодавства про каністерапію. В Угорщині прийнято закон «про собак-помічників і терапевтичних собак» з оновленнями від 13.06.2010 року.

Зазвичай люди, які займаються такою діяльністю покладаються на міжнародні або внутрішні стандарти, які пропонуються тими чи іншими керівництвами, рекомендаціями або посібниками. Однак сфера людино-тваринної взаємодії координується більш широкими рамками законів про благополуччя тварин, ветеринарними та санітарними законами, а також класифікаторами професій.

В Норвегії, наприклад, розроблені рекомендації щодо проведення заходів з ЛТВ із залученням собак. Ці рекомендації розроблені у співпраці з Довідником Здоров'я, Норвезьким центром Антрозоології, Норвезьким кінологічним клубом та Норвезьким Агенством з безпеки продуктів харчування. Люди які приймають участь в заходах з залученням собак, повинні дотримуватися правил добробуту тварин та виконувати обов'язки власників собак. [40]

В Німеччині, через брак організацій, відповідальних за впровадження людино-тваринної взаємодії, більшість організацій керуються стандартами Європейського Терапевтичного Товариства з Залученням Тварин (ESAAT), а також організації Pet Partners. У відповідності до керівництва ESAAT, кінолог який проводить каністерапію, повинен працювати в команді терапевтів. Організація проводить акредитацію для команд, які проводять такі заходи. В «Акті про добробут тварин» (TierSchG) зазначається, що для проведення комерційного дресирування собак необхідно мати спеціальний дозвіл. Однак ці закони визначають рамки, а загалом відрізняються в різних федеральних землях, та являються лише рекомендаціями, а не чіткими правилами для кінологів при проведенні каністерапії. [19]

В Польщі, як і в Німеччині, опорною точкою являється керівництво організації Pet Partners, і це одна з країн, у яких каністерапія набула державного визнання та законодавчого урегулювання. Тут професія каністерапевта (доготерапевта) визначена законом в якості професійної діяльності. Вона регулюється Канонам каністерапії, який у першій редакції був оприлюднений у 2006 році. Згідно цього документу каністерапія – це метод, що посилює розвиток особистості, освіти та реабілітації, у якій мотиватором є спеціально відібраний та навчений собака, який управляється кваліфікованим каністерапевтом. [2, 19, 24]

В Словаччині згадка про каністерапію є в законі про соціальні послуги для населення, і регулювання цієї сфери також здійснюється внутрішніми положеннями організацій.

В Італії у 2018 році була укладена «Угода між урядом Італії та регіональними органами влади: Національний посібник для здійснення людино-тваринної взаємодії та інституційний контекст». Питання стандартизації цієї сфери в Італії визрівало давно з огляду на ефективність впливу тварин на здоров'я людей. Перша законодавча пропозиція, подана до Палати депутатів Італії, датується 1997 роком, і з того часу було подано ще 6 законопроектів, які не були прийняті. І лише в 2018 році була ухвалена дана Угода, яка містить необхідні стандарти, положення та правила роботи. Відповідно до умов цієї Угоди, вся діяльність регулюється через спеціально уповноважені центри, які надають дозволи на впровадження того чи іншого каністерапевтичного проекту, який має свою мету, ціль, тривалість. [21]

Цим же документом визначаються вимоги до здоров'я, поведінки тварин та кваліфікації фахівців, провідника. Так, тварини, які використовуються в ЛТВ, повинні бути попередньо піддані поведінковій оцінці ветеринарним лікарем команди, який може також залучити колег, які є експертами з поведінки тварин. Придатність окремої тварини засвідчується лише за відсутності поведінкових патологій для тварин, які демонструють характеристики комунікабельності, здатності до між- та внутрішньовидових

стосунків і покірності. Усі тварини, які використовуються, особливо коли ЛТВ вимагають стосунків, контактної діяльності, повинні пройти спеціальний навчальний курс, щоб отримати необхідні навички та компетенцію. Навчання тварини має бути спрямоване на заохочення просоціальності, співпраці з помічником під час втручання та мотивації до діяльності.

Вимоги до поведінки тварини повинні контролюватися під час проведення ЛТВ відповідно до методів, зазначених ветеринаром бригади, а також періодично перевірятися останнім. Крім того, наприкінці проекту ЛТВ необхідно провести нову оцінку стану благополуччя тварини та будь-яких змін у поведінці. [17]

Угорщина наразі має спеціальний закон про собак-помічників, яким регулюється також і сфера каністерапії, прийнятий у 2009 році. Відповідно до нього розроблені також і вимоги щодо тестування та сертифікації собак до каністерапії [5]

В США сфера людино-тваринної взаємодії із залученням собак регулюється низкою різних законодавчих актів, прийнятих на рівні штатів, в тому числі і щодо собак-асистентів (service dog) та тварин емоційної підтримки. В основному вимоги до тестування та акредитації собак з провідниками визначаються керівництвами спеціалізованих організацій, однією з яких є Pet Partners, які сертифікують команди за різними програмами, наприклад “Reading dog” – «собака для читання» тощо. [1, 6, 8, 14]

І при цьому досить дивним є той факт, що в Канаді та навіть у США, де загальна кількість організацій ААІ значно вища, ніж деінде, і де є відомі галузеві лідери з національним охопленням, немає ні національно визнаного акредитаційного агентства (як в Італії наприклад), ні загальноприйнятих стандартів чи політики, якіб керували їх діяльністю. [18]

Проаналізувавши системи та підходи до відбору, тестування та сертифікації собак до роботи в різних сферах каністерапії на основі протоколів, які застосовуються в різних країнах, то зазвичай це відбувається у форматі екзамену, який собака проходить з своїм провідником. Такий екзамен

складається з двох частин : оцінка поведінки собаки (тестування) та оцінка роботи каністерапевтичної команди провідник-собака (акредитація, сертифікація). Причому, якщо змінюється один з учасників команди – провідник чи собака, то такий екзамен здається повторно.

В різних країнах та організаціях є також і різні вимоги щодо необхідності через певний період повторно проходити переатестацію.

Отож, наразі каністерапія як один з видів людино-тваринної взаємодії із залученням собак широко використовується та розвивається по всьому світу в різних сферах, ефективність цього методі підтверджена чисельними дослідженнями. З одного боку наразі намагаються уніфікувати термінологію та основні принципи роботи з акцентом на добробут тварин та користь для клієнта, а з іншого боку підходи до регулювання цієї сфери (особливо в частині тестування собак та сертифікації каністерапевтичних команд) відрізняються на рівні країн та організацій. І для українських каністерапевтів наразі одним з факторів, що впливає на професійний рівень роботи є саме відсутність чітких критеріїв для оцінювання собаки на придатність до каністерапії, необхідних знань та навичок, якими має володіти провідник собаки, фахівець який здійснює таку діяльність. Проте, ми маємо можливість піти шляхом наших колег з інших країн, взявши за орієнтири уже розроблені міжнародні керівництва в цій сфері.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛ, УМОВИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ.

2.1. Методика проведення тестування собак за протоколом PADA.

Наразі, завдяки тому, що команда українських каністерапевтів пройшла навчання на проведення тестування собак за міжнародним протоколом PADA, ми в Україні маємо змогу відбирати собак з необхідними характеристиками особистості для роботи в каністерапії.

PADA (Personality assessment of domestic animals) - Оцінка особистості одомашнених тварин розроблений групою міжнародних експертів на основі Шведського тесту оцінки робочих якостей собак, з врахуванням необхідних контекстів у каністерапії. [22]

Проблема відбору собак для роботи в каністерапії піднімається неодноразово на конференціях та на робочих засіданнях ІАНАІО. «Біла книга» ІАНАІО містить лише загальні положення про «відповідну психіку», «хороший фізичний стан», «ставлення до контакту з людьми».

Чи це потрібно і як слід перевіряти такі риси, кожна організація визначає на власний розсуд. Кожна організація використовує різні тести, тому що немає конкретних наукових досліджень щодо всіх аспектів поведінки, пов'язаної з ААІ, ані будь-яких рекомендацій в цій сфері, створених експертами.

Протокол PADA розроблений спільно кількома професійними каністерапевтичними організаціями Товариство «Тварини людям» (Польща), Міжнародний центр антрозоології (Норвегія) та Університет Етвеша Лоранда (Угорщина). Ці організації є одними з найбільш відомих лідерів в галузі терапевтичної роботи, знань поведінки та когнітивних здібностей собаки.

Для придатності собак до ААІ (каністерапії) за міжнародним протоколом PADA оцінюють такі особистісні риси характеру як:

- лякливість (страх),
- комунікабельність (соціальність),

- схильність до навчання,
- агресивність (агресія до інших собак, захист ресурсів, потенційний ризик покусів),
- сміливість (впевненість),
- активність.

Страх (лякливість).

Для собак, які працюють в ААІ, найважливішим є те як собака реагує на страх, а ще краще сказати це відсутність страху. Хоча страх – це емоційний стан, що має вирішальне значення для виживання для всіх тварин, підвищена лякливість у собак може спричинити значні проблеми з добробутом самої собаки, і точно не сприятиме її добробуту під час проведення занять з каністерапії (ААІ). Страх може навіть стати однією з причин укусу, чого, звичайно, ні в якому разі не повинно бути допущено в ААІ.

Страх можна розділити на соціальний і несоціальний.

До соціальної категорії відноситься страх перед незнайомими людьми і собаками. Собаки, схвалені для роботи в ААІ, не повинні боятися різних людей або інших собак. Несоціальний страх - це страх перед різними предметами, такими як нові ситуації, гучні звуки, висота, блискуча або слизька підлога тощо (Sarviaho et al., 2019).

Страх перед незнайомими людьми і страх перед новими ситуаціями тісно пов'язані у собак, і обидва вони вважаються ознаками загального страху.

Звичайно на страх можуть впливати травми чи відсутність соціалізації, погане піклування в "дитячий період" та агресивне навчання, що є відомими факторами ризику виникнення страху у собак, але високі оцінки спадковості (діапазон від 0,36 до 0,49), вказують також що на це суттєво впливає і генетичний компонент.

Собаки по-різному реагують на нові ситуації та незнайомих людей, з реакціями, що варіюються від надзвичайного страху до високої комунікабельності та допитливості

У собак, які працюють в ААІ (каністерапії) , повинні бути присутніми такі риси особистості як висока комунікабельність і допитливість

Комунікабельність (соціальність).

Комунікабельність - це бажання собаки спілкуватися з доброзичливими незнайомцями за різних обставин. Деякі власники собак неправильно розуміють комунікабельність як покірну поведінку та інтерпретують собаку, яка лізе на людей та/або облизує їх на обличчі як дуже соціальних. Найчастіше собаки, які так поведуться шукають соціальної підтримки в ситуаціях, в яких почуваються невпевнено. Це також означає, що вони бояться, і не обов'язково є насправді такими аж комунікабельними.

Бажання собаки спілкуватися з незнайомцями, звичайно, є важливою характеристикою для ААІ, і хоча це успадкована риса, проте собака може навчитися мати позитивні очікування щодо соціальної взаємодії з іншими людьми.

Здатність до навчання (дресування).

Багато активностей, де собаки працюють у ААІ, потребують щоб у собаки володіла певними навичками та знаннями. Здатність до навчання - це характеристика особистості, яка визначає бажання собак працювати з людьми, їх грайливість і те, як швидко вони навчаються. Це також можна розглядати в контексті поєднання таких характеристик як, наприклад оцінка грайливості, загальна реакція на середовище, обладнання, ступіні заінтересованості, залучення тощо.

Агресія (агресивність).

Агресивність не є рисою, яку ми повинні бачити у собак, які працюють в ААІ. Собака може проявляти агресивну поведінку в різних ситуаціях, тому агресію потрібно оцінювати в різних ситуаціях, наприклад, дозволяючи собаці пройти повз іншу незнайому собаку та оцінити чи спрацьовують інстинкти захисту ресурсу, чи є потенційний ризик ресурс захисту чи спрацьовують механізми стримування (контролю) прикусу.

- Агресія до інших собак

Агресія до інших собак небажана насамперед через питання добробуту, що стосуються самої собаки. Але агресія до інших собаки також можуть погано вплинути на інших собак та людей навколо. Спостерігаючи за собаками, які кидаються один на одного, багато людей відреагують зі страхом. Спостереження агресивної поведінки між собаками на великій відстані, наприклад, через вікно, може бути травматичним для багатьох людей.

- Захист ресурсів

Собака може захищати свої ресурси (їжу, іграшку, власника тощо) за допомогою погляду, загрозової мови тіла, порикування, гавкоту, гарчання, клацання зубами та кусання. Собаки, які захищають свої ресурси, не є прийнятними для роботи в каністерапії (ААІ).

- Стимування прикусу

Для собак є характерним небажання кусати людей — ось чому коли собаки зазвичай кусають людей вони не завдають серйозних травм. Стимування прикусу також дуже важливо для безпеки під час конфліктів між собаками. Деякі собаки схильні «щипати» якщо хтось завдає їм болю чи дискомфорту. Ці попередження не є небезпечними, але для собаки, яка працює в ААІ, така поведінка є абсолютно неприпустимою.

Сміливість (впевненість)

Сміливість можна визначити як загальну схильність особистості підходити до нових об'єктів і готовність ризикувати. Види сміливості — сміливість пов'язана з комунікабельністю по відношенню до незнайомих, грайливість, інтерес до погоні, дослідження та безстрашність. Є породні відмінності, а також статеві відмінності щодо сміливості, напр. кобелі мають вищі показники, ніж суки.

Активність — оцінка рухової активності собаки або в цілому рівень активності.

Собаки з високим рівнем активності (гіперактивні) можуть швидко відволікатися на тригери навколишнього середовища. Вони можуть мати труднощі з обробкою важливого (концентрації уваги) але натомість

реагуватиме на все. Собаки, які працюють в ААІ, не повинні відволікатися на подразники в навколишньому середовищі, такі як медсестри, запахи та інші речі. Коли ми працюємо в каністерапії з собаками, важливо, щоб поведінка тварини була передбачуваною; реакції собаки повинні бути очікуваними і відповідними до подразника. Вміння перемикатися між високою та низькою активністю є важливою характеристикою для собаки яка працює в ААІ.

Для проведення тестування командою тестувальників у складі: лідер команди, технічний асистента та оцінювач-інструктор спільно проводять ряд суб-тестів з собакою у супроводі провідника. Всі отримані дані фіксуються в спеціальному додатку для мобільних телефонів, а також за можливості проводиться відеозапис для того, щоб можна було за потреби переглянути суперечливі моменти та пояснити провіднику (власнику) той чи інший аспект.

Сам тест складається з суб-тестів. До тестування допускаються здорові собаки з актуальними щепленнями у віці від двох років. Не допускаються до тесту собаки при наявності таких випадків:

- а. підтікання виділень з носа
- б. нещільні виділення з очей
- в. Неприємний запах вух / осад у вухах
- д. блювання
- д. Кульгавість
- ф. Апатія
- г. відсутність апетиту
- ч. раптові зміни в поведінці
- і. проблеми зі шкірою (висипання, зміни шкіри, мікози шкіри)
- ї. відкриті рани
- к. участь в собачих боях, натаскуваннях (навіть якщо ушкоджень не видно)

Процедура тестування складається з поступового проходження 18 суб-тестів (вправ)

Вправа 1: Вхід в нове середовище, реакція на чужу собаку.

Ця вправа дає інформацію про ставлення собаки до нового середовища і до чужих собак. Оцінювачі повинні спостерігати за мовою тіла собаки, якщо він/вона розслаблений або посилає сигнали стресу. Окрема увага звертається на спосіб реагування собаки в такій ситуації. Метою також є перевірити, чи зможе собака залишитися зосередженим, ввічливим, спокійним, пропускаючи чужу собаку в новому середовищі. Оцінювач також перевіряє, чи має команда відповідні соціальні навички.

Ця вправа перевіряє реакцію собаки при взаємодії з іншою собакою. Оцінюється співпраця собаки з провідником у цій ситуації. Оцінювачі слід спостерігати за мовою тіла собаки під час зустрічі та проходження поряд з іншою собакою. Це дасть інформацію про ставлення собаки по відношенню до інших собак і стосунків собаки з провідником.

Процедура:

1. Команда заходить до кімнати, коридору, холу. Собака на повідку. Команда повинна йти туди, куди її просять.
2. У коридорі ще одна собака з провідником. Собаки повинні пропускати один одного без прямої взаємодії та на безпечній відстані.

Рис.5. Вправа «Зустріч з незнайомою собакою»

Вправа 2: Взаємодія з незнайомцем

Ця вправа дає інформацію про ставлення собаки до людей. Оцінювачі повинні спостерігати, чи собака доброзичлива, ляклива чи агресивна.

Окрема увага на стан збудження собаки, її бажання підтримувати контакт з незнайомцями і її здатність впоратися з ніжними пестощами.

Процедура:

1. Команда зустрічає технічного асистента, який вітає провідника.
2. Технічний асистент ставить кілька запитань, пояснює процедури та робить вступ до оцінювання PADA.
3. Провідника можна повідомити, що він/вона не повинен використовувати будь-які команди або жести, але може підтримувати собаку під час оцінювання, якщо потрібно.
4. Технічний асистент мило і ввічливо гладить собаку протягом короткого часу.

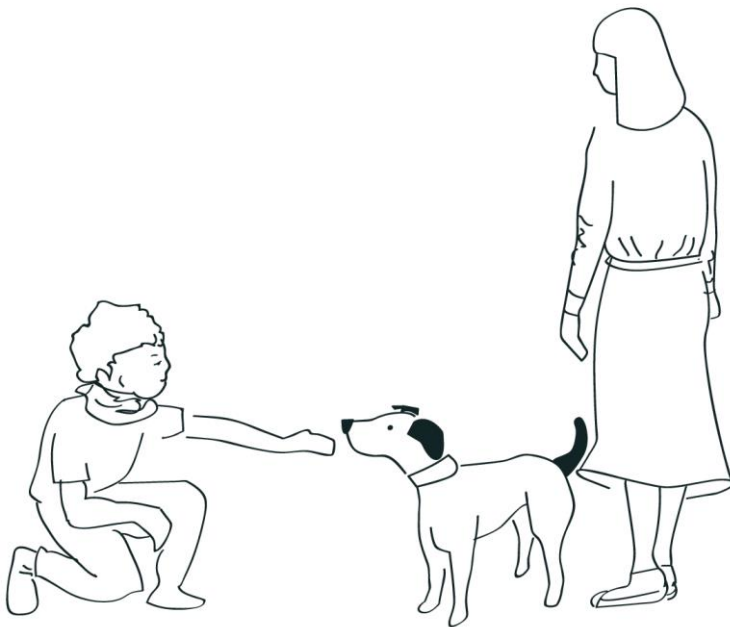

Рис.6. Вправа «Зустріч з незнайомцем»

Вправа 3: Ветеринарний огляд

Ця вправа дає інформацію про реакцію собаки на грубе поводження. Оцінювачі повинні спостерігати, чи собака це приймає, демонструє

доброзичливість, страх або агресію. Окрема увага на стан збудження собаки, її бажання залишатися в контакті з незнайомими людьми та її здатність справлятися з дотиками. Ця частина свідчить про належні соціальні навички команди.

Процедура

1. Провідника з собакою зустрічає технічний асистент, який вітає собаку.
2. Технічний асистент ласкаво (протягом короткого часу) гладить собаку і потім поводиться з собакою трохи грубіше.
3. Технічний асистент торкається окремих частин тіла собаки (голови, спини, лапи, хвіст).
4. Технічний асистент виконує основні ветеринарні процедури – огляд вух і зубів.
5. Технічний асистент використовує пристрій для зчитування номера чіпа та сканування, сканує все тіло собаки протягом 5 секунд.
6. Після процедури собаку відпускають.

Рис.7 Вправа «Ветеринарний огляд»

Вправа 4: Підзивання собаки

Ця вправа дає інформацію про бажання собак залишатися в контакті з людьми. Це відбувається після грубого поводження, тобто перелякані або менш соціальні собаки, швидше за все, уникатимуть контакту. Оцінювачі повинні спостерігати чи собака повертається до незнайомця після такого контакту та скільки часу потрібно, перш ніж вона прийме це рішення. Увага також на тривалість контакту

Процедура

1. Технічний асистент відступає (1,5-2 м) від собаки.
2. Технічний асистент здалеку кличе собаку, кажучи «Підійди <<Ім'я собаки>>» неодноразово з 2-секундними паузами, дружньо голосно.
3. Заклик потрібно повторювати до наближення собаки або не менше п'яти разів

Вправа 5: Знайомство з новим приміщенням.

Ця вправа дає нам зрозуміти, як почувається собака в новому середовищі. Оцінювачі повинні спостерігати за мовою тіла собаки, чи він/вона розслаблена або напружена. Це також допомагає визначити, чи досліджує собака нове середовище, чи він/вона зацікавлена або перелякана. Оцінювачам слід перевірити, скільки часу собака потребує для знайомства з навколишнім середовищем. Ця вправа демонструє соціальні навички та сміливість команди в нових умовах.

Процедура

1. Ця вправа починається перед входом у нове приміщення.
2. Перед входом собаку потрібно спустити з повідка.
3. Ведучий просить провідника відкрити двері і впустити собаку.
4. У кімнаті знаходиться група людей (3-5). Вони можуть сидіти і розмовляти, але не цікавитися собакою та взаємодією.
5. Собака може вільно досліджувати нову кімнату, вона може вітатися з людьми.

6. Провідник може сидіти і спостерігати за поведінкою собаки.
7. Люди, які сидять у кімнаті, можуть привітати собаку (якщо собака захоче).
8. Вправа закінчується, коли собака закінчує дослідження або через п'ять хвилин.

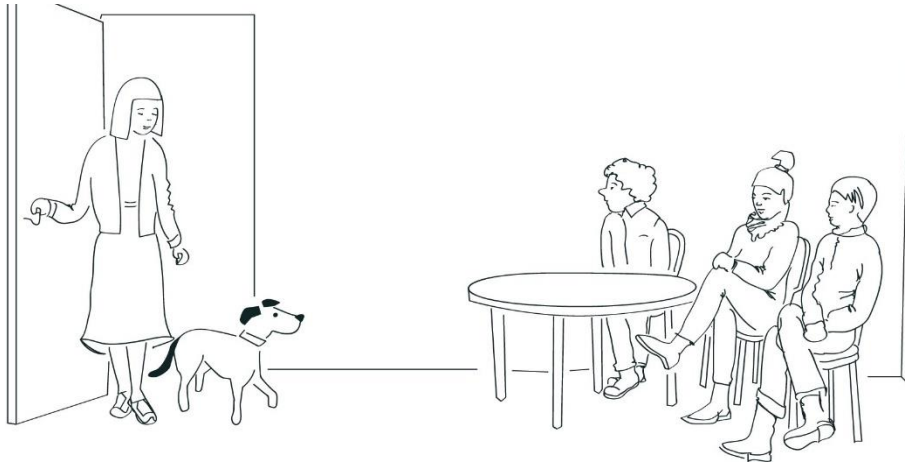

Рис.8 Вправа «Знайомство з новим приміщенням»

Вправа 6: Людина, що кричить

Ця вправа показує, що собака не буде хвилюватися або відчувати надмірний стрес коли чує крик/раптовий шум. Ця ситуація доводить, що пес може працювати і бути зосередженим, навіть якщо хтось проявляє гнівні емоції або непередбачувану поведінку. Ви також можете спостерігати, чи може провідник підтримати собаку в такій ситуації.

Процедура

1. Тренування слід починати, коли собака закінчить досліджувати приміщення.
2. Людина, яка кричить, повинна видавати один, гучний крик.
3. Людина повинна кричати, коли собака знаходиться на відстані близько 3 метрів, не контактує з ним/нею.
4. Після крику людина не повинна рухатися і спостерігати за собакою.
5. Якщо собака занадто напружена, людина може відвернутися набік або присісти.

6. Вправа закінчується, коли собака рухається і зникає або проходить одна хвилина.

Вправа 7: Стук у двері

Ця вправа дає можливість дізнатися більше про охорону ресурсів і території. На ньому показано, як собака реагує на стукіт у двері і до людини, що входить (охоронний інстинкт).

Процедура

1. Вправа починається, коли собака більше не зосереджена на людині, що кричала і знову досліджує кімнату
2. Спостереження починається, коли незнайомиць стукає у двері.
3. Незнайомець інтенсивно стукає у двері протягом 2-3 секунд
4. Через деякий час незнайомиць заходить і каже «привіт»
5. Незнайомець може сісти.
6. Якщо собака вітає незнайомця, він/вона може відповісти та погладити собаку трохи.

Вправа 8: Зацікавленість собаки до людей при підзиви.

Ця вправа дає інформацію про комунікабельність та інтереси собак по відношенню до людей після, можливо, стресової ситуації. Мета полягає в тому, щоб продемонструвати, що собака зацікавлена в контакті з технічним асистентом навіть якщо деякі переживання собаки були неприємними в минулому під час попередніх вправ. Оцінювачі спостерігають за бажанням собаки прийти до технічного асистента та тривалість контакту.

Процедура

1. Перед тестом собака не повинна бути зосереджена на технічному асистенті. Технічний асистент повинен бути на відстані не менше 3 метрів від собаки.
2. Технічний асистент здалеку кличе собаку, кажучи «Підійди <<Ім'я собаки>>» неодноразово з 2-секундними паузами, дружнім голосом.
3. Технічний асистент повинен встати під час виклику.

4. Заклик потрібно повторювати до наближення собаки або не менше п'яти разів.
5. Спостереження за тим, чи собака підходить і цікавиться тим, що людина їй пропонує (базова взаємодія, погладжування).

Вправа 9: Інвалідний візок (привид)

Ця вправа імітує темний коридор і показує, що собака може ввічливо і сміливо пройти. Це також демонструє, що собака може впоратися в новій, можливо, стресовій ситуації. Це дає інформацію про стратегії собак для боротьби зі страхом. Багато собак будуть боятися коли вони бачать «привида», що є нормальною реакцією. У цій вправі оцінювачі оцінюють стратегії собак, щоб справлятися з реакціями страху.

Оцінювачі спостерігають, чи боїться собака, скільки часу потрібно, щоб звикнути до цієї ситуації та чи може собака це розпізнати (за допомогою інших органів чуття). Об'єкт-привид - це людина. Окрема увага, чи взаємодіє собака з людиною в інвалідному візку.

Процедура

1. Технічний асистент сидить в інвалідному візку в кінці темного коридору. Голова і тіло технічного асистента вкриті ковдрою. (Собака не може розпізнати людину на початку)
2. Провідник бере собаку на повідок.
3. Команда за командою виходить у коридор і залишається у вказаному місці
4. Одночасно з іншого боку темного коридору виїжджає на інвалідному візку технічний асистент, накритий ковдрою.
5. Провідник і собака чекають, поки оцінювач не попросить їх пройти вперел назустріч технічному асистенту. Очікування має тривати приблизно 15 секунд. Після цього часу команді дозволено йти вперед.
6. Провідник і собака зупиняються в певному місці, за командою оцінювача.
7. Технічний асистент зупиняється їхати інвалідним візком за кілька кроків до собаки.

8. Команда провідника з собакою проходить повз оцінювачі на інвалідному візку. Якщо собака зацікавлена, можливо взаємодіяти з інвалідним візком.
9. Команда провідника з собакою кілька разів проходять вперед-назад попри інвалідний візок, з тим що собака звикає до нерухомого візка з технічним асистентом.
10. Після кількох прогулянок повз візок, технічний асистент кличе собаку і заохочує взаємодію.
11. Якщо собака занадто напружена під час прогулянки поблизу інвалідного візка, можна ввімкнути світло в темному коридорі і технічний асистент може здійснити ковдру

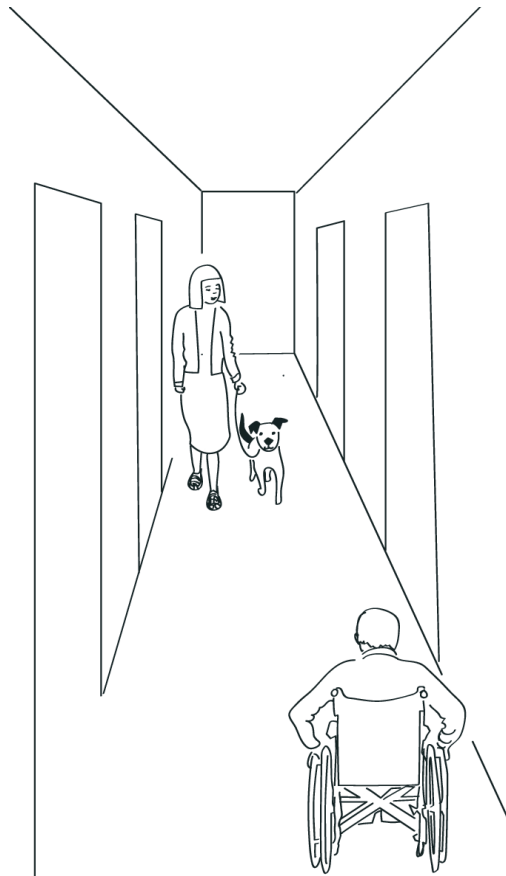

Рис.9 Вправа «Інвалідний візок (привид)»

Вправа 10: Милиці. Металічний звук.

Ця вправа імітує темний коридор (те саме, що у прикладі 9) і показує, що собака може чомно та сміливо пройти. Це також демонструє, що собака може звикнути до незнайомої, сторонньої людини яка дивно рухається (через

милиці). Вправа перевіряє сміливість, реакції на нове середовище, стратегії подолання стресу та чутливість до шуму.

Процедура

1. Технічний асистент стоїть з милицями в кінці темного коридору.
2. Провідник бере собаку на повідок.
3. Команда за командою виходить у коридор.
4. Одночасно оцінювач ходить з милицями до команда.
5. Технічний асистент зупиняється за 1-2 метри перед собакою (посередині коридору).
6. Технічний асистент відкидає милиці на підлогу і проходить вперед по коридору.
7. Команда провідника з командою проходить повз технічного асистента та милиці.
8. Провідник з собакою ходять туди-сюди, поки собака не звикне до ситуації і милиц.
9. Якщо собака відчуває стрес під час прогулянок, можна включити світло

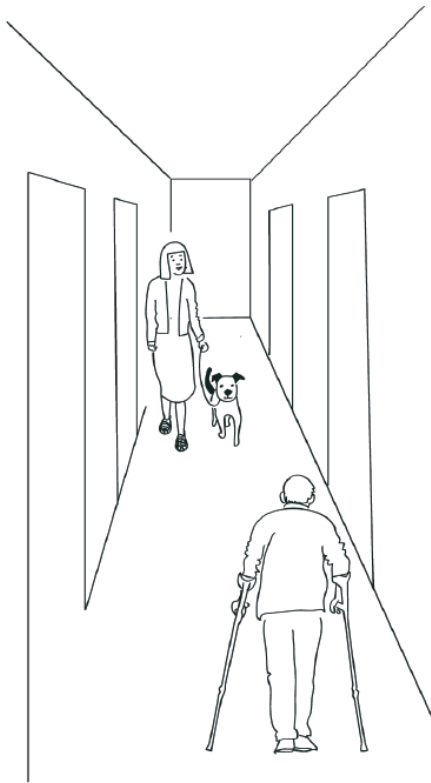

Рис.10. Вправа «Милиці. Металічний звук.»

Вправа 11: Стрибок на ліжку

Ця вправа показує, наскільки собака підготовлена та готова привітати з людиною, яка лежить на ліжку. Ліжко може бути важким для собаки, нестійким і вузьким. Вправа перевіряє сміливість собаки, комунікабельність, соціалізацію та готовність до спілкування з незнайомою людиною в дивному середовищі.

Процедура

1. Вправа починається, коли технічний асистент лежить на ліжку.
2. Провідник і собака підходять до ліжка. Собака на повідку.
3. Провідник просить собаку вистрибнути на ліжко.
4. Якщо собака не реагує, провідник може повторити команду (до 5 разів).
5. Якщо собака не слухається, вправу пропускають.
6. Ведучий просить собаку лягти на ліжко (до 3 команд)
7. Технічний асистент гладить і обіймає собаку після того, як собака ляже, або провідник припиняє вимовляти команду.
8. Провідник може повторити команду «лягти», якщо собака не слухає його.
9. Після короткого часу погладжування (10-15 с) технічний асистент зупиняється і перевіряє, чи собака просить ще, чи втікає з ліжка.

Рис.11 Вправа «Стрибок на ліжку»

Вправа 12: Сходи з екзаменатором

Ця вправа дає можливість побачити, чи може собака співпрацювати з незнайомцем (технічним асистентом), і чи може собака спускатися/підніматися по сходах. Вправа перевіряє соціальні навички, сміливість і соціалізацію собак. Слід спостерігати за бажанням собаки виконувати команду та за її мовою тіла. Також слід пам'ятати, що для деяких собак підйом по сходах може бути непотрібним викликом.

Процедура

1. Вправа починається, коли команда провідника з собакою стоїть біля сходів.
2. Провідник віддає поводок, а технічний асистент його бере.
3. Технічний асистент просить собаку піти з ним/нею.
4. Технічний асистент може заохочувати собаку (називаючи її кличку або видаючи дружні звуки) співпрацювати та ходити вгору та вниз по сходах разом.
5. Технічний асистент може повторити команду.
6. Вправа закінчується підйому та спуску по сходах в обох напрямках.
7. Наприкінці провідник забирає повідок собаки.

Вправа 13: «Сидіти»

Ця вправа демонструє здатність собак працювати в новому середовищі.

Вона виконується після попередніх, які могли бути стресовими для собаки. Це дозволяє оцінювачам знати, чи собака переживає стрес і чи йому/їй подобається працювати з провідником. Оцінювачі спостерігають, як собака справляється з ситуацією. Собака повинна залишатися в одному положенні (10 секунд). Вправа допомагає виміряти стрес і здатність собак справлятися зі стресом під час роботи з провідником.

Процедура

1. Провідник наказує собаці сісти.
2. Провідник може повторити команду до 6 разів.

3. Коли собака сяде, через 10 секунд провідник може відпустити його/її з команди

Вправа 14: «Лежати»

Ця вправа показує, що собака може лягти за командою провідника в новому середовищі. Собака повинна підтримати позицію (10 секунд). Також корисна для вимірювання рівня стресу і здатності собаки справлятися зі стресом під час роботи з провідником.

Процедура

1. Провідник наказує собаці лягти.
2. Ведучий може повторити команду до 6 разів
3. Коли собака лежить, через 10 секунд провідник може відпустити його/її.

Вправа 15: «Встати»

Ця вправа є вправою для звільнення від попередньої команди. Вона перевіряє спілкування провідника з собакою.

Процедура

1. Провідник сигналізує собаці встати.
2. Технічний асистент може повторити команду до 6 разів

Вправа 16: Натовп

Ця вправа імітує багатолюдний простір у закладі та групу людей, які хочуть привітати собаку. Це показує, що собаки можуть залишатися чемними біля провідника, коли група людей наближається з різних сторін. Це демонструє, чи може собака впоратися з незнайомцями. Та допомагає дізнатися про комунікабельність і сміливість собаки.

Процедура

1. Команда провідника з собакою знаходиться в середині групи людей, що стоять у колі довкола за 2 метри.
2. Собака на повідку.

3. За вказівкою ведучого група людей з різних сторін підходить до команди провідника з собакою, стоять певний час і за вказівкою оцінювача розходяться назад.
4. Люди з натовпу можуть спостерігати за собакою і розмовляти один з одним (будь-яка інша взаємодія непотрібна).
5. Група повторює дію двічі.

Рис.12 Вправа «Перебування в натовпі»

Вправа 17: Їжа

Ця вправа демонструє захист ресурсів і те, чи може собака віддати їх під час їжі. Ця ситуація демонструє, що собака може мати справу з втратою. Це може бути корисно для оцінки мотивації собак добувати їжу і чи може собака працювати, коли є їжа (як відволікання).

Слід звернути увагу, чи вміє собака чемно брати їжу (з руки). якщо ні, то це необхідно відзначити і перевірити на практичному іспиті. Для багатьох

собак, це також допомагає отримати приємний досвід в кінці тесту та зняти стрес.

Процедура

1. Технічний асистент тримає миску з їжею і кличе собаку.
2. Технічний асистент тримає миску протягом 5 секунд, перш ніж дати її собаці.
3. Технічний асистент ставить миску перед собакою і залишається поруч.
4. Поки собака починає їсти, технічний асистент забирає миску і дає частування вручну

Вправа 18: Гра

Ця вправа дозволяє перевірити, чи може собака грати з незнайомою людиною після можливого стресового досвіду. Більш того, забезпечує інформацію про грайливість і улюблений спосіб гри собаки.

При цьому потрібно спостерігати за емоціями собаки і її бажанням грати з технічним асистентом.

Це остання вправа, щоб дати собаці приємний досвід при закінченні тесту.

Процедура

1. Технічний асистент показує собаці іграшку.
2. Технічний асистент заохочує собаку до гри, смикаючи або пропонуючи.
3. Технічний асистент заохочує собаку повернутися з іграшкою та віддати йому.
4. Якщо собака не зацікавлена, технічний асистент може змінити іграшку або спосіб гри.

Після завершення тестування провідника з собакою просять зачекати на результат, а вся команда бере участь в обговоренні щодо тих чи інших реакцій які були відмічені під час проходження собакою тестування, кінцевий висновок оголошує оцінювач та пояснює провіднику собаки певні відмічені моменти під час тестування а також кінцевий висновок.

Можливі варіанти кінцевого висновку після проходження тестування:

- «Рекомендовано для подальшого навчання для роботи в сфері людино-тваринної взаємодії з собаками (AAI)».
- «Не рекомендується для подальшого навчання для роботи в сфері людино-тваринної взаємодії з собаками (AAI)».
- «Не готовий до навчання для роботи в сфері людино-тваринної взаємодії з собаками» – в такій ситуації рекомендовано через деякий час повторно перевірити собаку. Може бути корисним для молодих собак, приблизно у віці двох років.

2.2. Методика проведення дослідження.

На сьогодні в Україні каністерапія як науковий метод знаходиться на стадії зародження через відсутність вітчизняних досліджень та наукових статей, які могли б стати основою для фахових рекомендацій щодо впровадження заходів з собаками направлено впливу в сфері медицини, освіти, виховання, соціалізації, створення учбових програм для підготовки відповідних спеціалістів в цих галузях та досягти такого ж рівня, як в країнах Європи, США, Канаді, Австралії тощо, не кажучи вже про кінологічний аспект.

Відповідно використання наукового методу з дотриманням всіх кваліфікаційних вимог та стандартів для обґрунтування доцільності і ефективності каністерапії в Україні є надзвичайно важливим не тільки в теорії, але й практично-науковій діяльності фахівців в різних сферах роботи, в тому числі і в українській кінології, яка включає відбір, підготовку, проведення тестування собак на придатність до каністерапії та подальший кінологічний супровід провідника і фахівців.

Науковий метод включає в себе способи дослідження феноменів, систематизацію, коригування нових і отриманих раніше знань. Висновки робляться за допомогою правил і принципів міркування на основі емпіричних (спостережуваних і вимірюваних) даних про об'єкт[32, 41].

При проведенні дослідження застосовувались такі практичні та теоретичні методи як порівняння, вимірювання, конкретизація, індукція, синтез та аналіз.

Оскільки метою даного дослідження є порівняння методик тестування собак на придатність до застосування в каністерапії, то при проведенні цього дослідження акцент робився на двох напрямках:

1. Визначення спільних і відмінних рис при проведенні тестування собак на придатність до роботи в каністерапії в різних країнах, організаціях, згідно міжнародних рекомендацій та керівництв – проаналізовано 6 різних протоколів оцінювання, які застосовуються в США, Австрії, Литві, Чехії, Словаччині, Польщі, Норвегії, Голандії, Бельгії, Румунії, Угорщині.
2. Аналіз результатів тестування собак на придатність для каністерапії за одним з міжнародних керівництв – міжнародним протоколом PADA з метою визначення факторів, які можуть частково впливати на такі результати (вік, наявність порода чи безпородність собаки, особливості породних характеристик, проміжок часу в якому здійснювалось тестування)

Для цього за основу взято дані з міжнародної системи даних щодо результатів оцінювання наявності персональних характеристик собак, які є важливими критеріями для можливості собаки працювати в каністерапії. База даних охоплює результати проведення тестування собак за протоколом PADA за період з 07.05.2022 по 19.10.2024 та включає результати по 469 собаках.

Команди з оцінювання собак працюють в різних країнах, фіксуючи результати проходження собакою кожного суб-тесту за допомогою спеціального мобільного додатку. Всього дана база даних включає висновки 19 оцінювачів з Румунії, Голандії, Бельгії, Норвегії, Чехії, Словаччини, Польщі, Японії по 469 собаках з різних країн.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ДОСЛІДЖЕНЬ.

3.1. Порівняльна характеристика проведення суб-тестів при тестуванні собак за різними методиками в різних країнах.

При проведенні даного дослідження були досліджені протоколи тестування, які застосовуються в різних країнах різними організаціями. Дані протоколи в основному складаються з двох етапів – оцінювання реакцій собаки та оцінювання роботи команди провідник-собака.

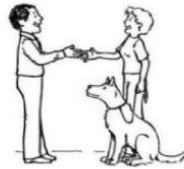
Як приклад, вправи які здають команди провідник-собака в одній з найбільших організацій ЛТВ в Сполучених Штатах Америки [14] складаються з оцінювання навичок собаки та здібностей провідника і собаки реагувати на ризиковані ситуації, які можуть бути під час занять і схематично наведені в рисунках .

Pet Partners[®] Програма оцінювання команд

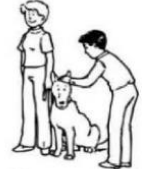
Частина 1 - Вправи на навички

Вправа 1
Заповнення опитувальника
провідником

Вправа 2
Зустріч з дружнім незнайомцем
Собака може змінювати позицію

Вправа 3
Реакція на пестощі
Собака може змінювати позицію

Вправа 4
Толерантність та грумінг
Собака може змінювати позицію

Вправа 5
Вихід на прогулянку
Всі собаки мають бути на повідку

Вправа 6
Прохід через натовп

Вправа 7
Реакція на подразники
один аудіальний, один візуальний

Вправа 8
(для сер./вел. собак)
Сидіти по команді

Вправа 9
(для сер./вел. собак)
Лежати по команді

Вправа 8 і 9
(для малих собак та котів)
Передача незнайомцям

Вправа 10
(для сер./вел. собак)
відійти на відстань 3 м та утримувати 2-3 сек в команді
Стояти на місці

Вправа 10
(для малих собак та котів)
Залишатися на колінах або столі 30 секунд

Вправа 11
Підходити коли покличуть
мають виконувати всі собаки

Вправа 12
Реакція на незнайому собаку

Pet Partners[®]
Touching Lives, Improving Health

Chart by Shari Sternberger
Illustrations courtesy of Terry Ryan,
Legacy Canine Behavior
and Training, Inc.

Рис.13. Програма оцінювання навичок по протоколу Pet Partners

Pet Partners® Програма оцінювання команд
Частина 2 – оцінювання здібностей

Сценарій 1

Вправа А
Загальне екзамєнування

Вправа В
Незграбні пестощі

Вправа С
Обмежувальні обійми

Сценарій 2

Вправа D
Похитування, жестикуляція
Асистент похитується, а потім підходить
нормально погладити тварину

Вправа Е
Сердитий крик
асистент свариться, потім затихає та
кличе тварину

Вправа F
Зіткнення ззаду

Сценарій 3

Вправа G
Натовп довкола та пестощі від
кількох людей одночасно

Вправа H
Залиш це!

Вправа I
Пропозиція їжі

Вправа J
Загальне оцінювання

Проактивний
чи
Реактивний
провідник?

Команда має бути:

- * надійна
- * передбачувана
- * контрольована

Pet Partners
Touching Lives, Improving Health

Chart by Shari Sternberger
Illustrations courtesy of Terry Ryan,
Legacy Canine Behavior
and Training, Inc.

Updated 10/2013

Рис.14. Програма оцінювання здібностей по протоколу Pet Partners

Відповідно при проведенні дослідження методами порівняння та аналізу за основу були використані протоколи Pet Partners [14], PADA [22], Литовської асоціації каністерапевтів (ЛАК) [42], Therapy Dog International (TDI) [42], Угорщини[5], Австрії (Four Paws International)[7]

Таблиця 3.1. містить порівняльний аналіз вправ, які містяться в різних протоколах для оцінювання якостей собаки та необхідних навичок в роботі команди «провідник-собака».

Таблиця 3.1.

Порівняльний аналіз наявності вправ при проведенні оцінювання собак та команд ЛТВ на придатність до роботи в каністерапії

Назва	Pet Partners	PADA	ЛАК (Литва)	TDI (США)	Four Paws	Угорщина
Зустріч з незнайомою людиною	+	+	+	+	+	+
«Ветеринарний огляд»	+	+	+	+	+	-
Ніжні пестоці	+	+	+	+	+	-
Незграбні пестоці	+	+	-	+	-	+
Підзив собаки	+	+	+	+	+	+
«Сидіти», «лежати», «витримка»	+	+	+	+	-	+
Контакт з лежачою людиною	-	+	+	-	-	-
Рух в натовпі	+	+	+	+	-	+
Зустріч з незнайомою собакою	+	+	+	+	+	+

Реакція на крик, звук	+	+	+	+	-	+
Інвалідний візок	+	+	-	+	+	-
Особа, що дивно рухається	+	+	-	+	+	+
Вихід на прогулянку, в т.ч. з іншою особою	+	+	+	+	-	+
Їжа	+	+	+	+	-	+
Іграшка	-	+	-	-	-	+
Реакція на дітей	-	-	-	+	-	-
Демонстрація програми заняття	-	п/а	+	-	+	-

Як бачимо, майже всі системи оцінювання містять кілька основних вправ, які дозволяють оцінити реакції та стресостійкість собаки в ситуаціях, які можуть бути під час реальних каністерапевтичних занять – зустріч з незнайомцем; дотики які не завжди можуть бути приємними для собаки, торкання чутливих зон, щоб перевірити наскільки собака буде безпечна для клієнта, яку обере стратегію реагування на стрес.

Зустріч з страшними особами, які дивно рухаються, дивно себе поведуть, можуть пересуватися на громіздкому обладнанні, видавати голосні звуки, особливо в затемненому приміщенні дають можливість оцінити наскільки собака впевнена в собі чи навпаки боїться, адже собака яка боїться і стресує та не в силах справитися з своїм стресом може бути потенційно небезпечною для клієнта, продемонструвавши агресивну поведінку. Завмирання та ігнорування «страшного» подразника теж насправді є проявом страху, і собака яка боїться може обрати таку стратегію поведінки. Собака, яка досить впевнена в собі може досить спокійно і з зацікавленістю віднести до «страшного» подразника, або ж навіть видавати звукові сигнали, які будуть не

істеричними («не підходьте, мені страшно»), а швидше попереджаючими («не підходьте, це моя територія»). В різних системах оцінювання з приводу цього є свої критерії.

Команди на послух «сидіти, лежати, стояти» зазвичай даються всередині або наприкінці тестування і окрім керованості собакою визначення рівня її когнітивних здібностей дозволяють також оцінити наскільки собака в стресовому для неї середовищі перебуває в контакті з своїм провідником. Адже з одного боку, подача звичних, простих команд, які собака виконує автоматично за вказівкою провідника дозволяє їй частково справитися зі стресом і зрозуміти чого від неї хочуть в цій досить дивній для неї ситуації, а з іншого боку те, наскільки швидко собака почула команду від свого провідника і виконала її свідчить також і про рівень зв'язку та співпраці між провідником та собакою, а також може свідчити і про рівень стресу в якому собака перебуває.

Ряд вправ застосовується для оцінки в собаки такої якості, як людиноорієнтованість, бажання співпрацювати та контактувати з іншою, незнайомою собаці людиною, адже основна методологія проведення каністерапевтичних занять побудована на контакті (прямому чи опосередкованому) собаки з клієнтом (пацієнтом).

Окрема дискусія щодо вправи яка полягає в зустрічі собаки з іншою незнайомою собакою нещодавно була пов'язана з внесенням з 01 листопада 2024 року змін в RADA протокол, тому що при кореляції субтестів які свідчили б про те, що результати цього тесту показували на людиноорієнтованість чи впевненість собаки при роботі з людиною не виявлено. Але очевидно, що якщо, наприклад, собака тестується для роботи в програмі, яка діє в бібліотеках США «Читаюча собака», де в одному приміщенні на певній відстані перебуває декілька собак, до яких за власним вибором підходять діти з книжками, щоб їм почитати, то така вправа очевидно має практичний сенс.

Щодо підтримки та заохочення собаки їжею, словом-маркером, клікером чи командою, то в різних системах оцінювання до цього теж різні вимоги.

3.2. Порівняння результатів проходження тестування по протоколу PADA за породними характеристиками.

Для визначення впливу породних особливостей та характеристик на придатність собак до каністерапії, ми на основі даних, які містяться в електронній централізованій базі даних результатів оцінювання собак за міжнародним протоколом PADA здійснили групування результатів по кожній породі та провели відповідний аналіз, що наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Результати проходження тестування собаками по протоколу PADA за породними характеристиками

Порода	Позитивний результат	Негативний результат	Рекомендовано перездати не раніше як через 6 місяців	% Успішно пройденого тестування
Афганський хорт		1		0
Ердельтер'єр			1	0
Хаскі	3	5	1	33,3
Американський кокер-спаніель		2		0
Австралійський коббердог (лабрадудль)	7	7	1	46,7
Австралійська вівчарка	2	9	2	15,4
Барбет	3			100

Басет-Хаунд	2			100
Бордер-коллі	9	14		39,1
Бельгійська вівчарка		1	1	0
Бернський зененхунд	1	1		50
Бордер тер'єр	4			100
Гаванський бішон		3		0
Богемська вівчарка		2		0
Богемський тер'єр		1		0
Болонка	1			100
Був'є де Фландр	1			100
Керн тер'єр		1		0
Canis Panther		1		0
Кавалер Кінг Чарльз Спаніель		2		0
Чізуахуа		2		0
Кокер Спаніель	2			100
Китайська хохлата		1		0
Коллі	1	1		50
Такса	3	1		75
Чехословацький волчек		3		0
Кучерявий ретривер		1		0
Далматинець	3	1		75
Датсько-шведська фермерська собака	1	3		25

Голландська вівчарка		1		0
Доберман	2			100
Англійський кокер-спаніель	1	2		33,3
Англійський спрингер-спаніель	2	1	2	40
Англійський сеттер	1			100
Ентлебухський зенненхунд	1			100
Лапфунд фінський	1	1		50
Флет-коат (пласкошерстий) ретривер	11	4	2	64,7
Французький бульдог	3	1		75
Німецька вівчарка	5	3	1	55,6
Німецька жорсткошерста лягава	1			100
Голден ретривер	27	20	4	52,9
Гордон сеттер	1	1	1	33,3
Німецький дог	1			100
Гренландський дог		1		0
Гамільтонська собака	1			100
Гронендаль	1			100

Ісландська вівчарка	2		1	66,7
Ховаварт		1		0
Угорська жорсткошерста лягава	1			100
Джек рассел	1	4		20
Ірландський сеттер		2	1	0
Jamthund	1			100
Пудель Кляйн	1			100
Лабрадор ретривер	41	16	4	67,2
Лагото Романьоло		2		0
Ландсір	1	1		50
Леонбергер	1	1		50
Мальтезе	2	2		50
Мініатюрний бультер'єр	1			100
Карликовий пінчер	1			100
Цвергшнауцер			1	0
Карликова австралійська вівчарка	1			100
Середній пудель	1	1		50
Ньюфаунленд	3		1	75
Новошотландський качкоподібний ретривер	5	3	1	55,6

Татранська вівчарка		1		0
Папільйон	3			100
Пемброк Вельш Коргі	1	1		50
Пті Брабансон		1		0
Померанський шпіц		1		0
Phalene		1		0
Пойнтер		1		0
Пудель	5	8	1	35,7
Португальська водна собака	5	2		71,4
Родезійський ріджбек		2		0
Ротвейлер	2			100
Мопс		1		0
Піренейська гірська собака	1			100
Салюки			1	0
Самоїд	4	2		66,7
Шелті	2	3		40
Шнауцер	1	1		50
Шотландський дирхаунд		1		0
Шіба-Іну		1		0
Іспанська водна собака	1			100

Стафоршидський бультер'єр		3		0
Малий мюнстерлендець	1			100
М'якошерстий пшеничний тер'єр	1	1		50
Spinone Italiano	1			100
Stabyhoun		1		0
Пудель стандартний	4	5		44,45
Той-пудель		3		0
Тібетський спанієль	1	1		50
Уіпетт	1	3		25
Йоркширський тер'єр	1	1		50
Метис	30	29	7	45,46
Всього	230	205	34	

Схематично результати такого оцінювання наведено на рис.15

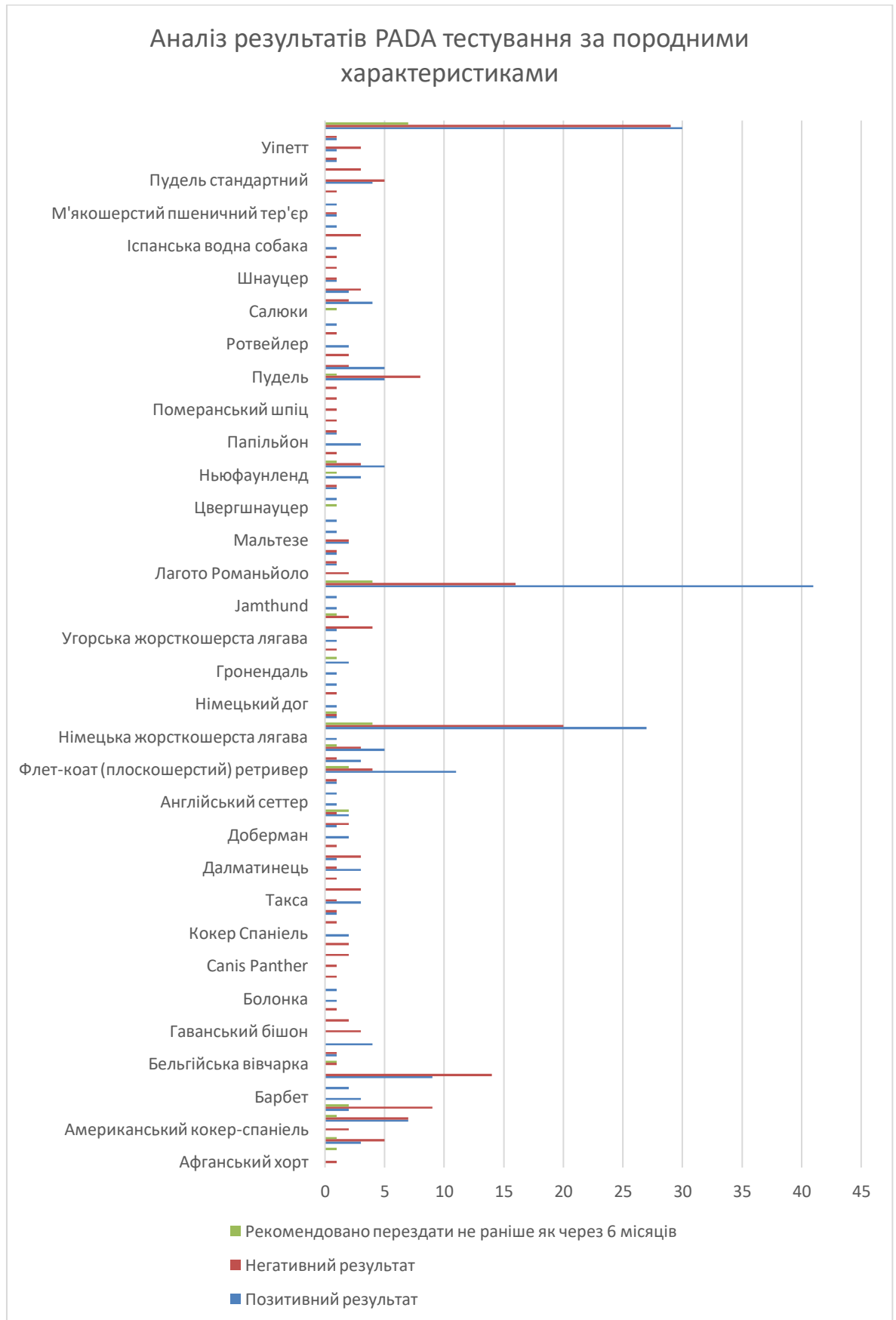

Рис.15. Аналіз результатів PADA тестування за породними характеристиками

При проведенні аналізу та систематизації даних щодо 469 собак, які проходили тестування за міжнародним протоколом PADA з травня 2022 року по жовтень 2024 року, з метою оцінки особистості собаки на придатність для подальшого навчання і роботи в різних напрямках людино-тваринної взаємодії, ми мали на меті визначення найбільш відповідних порід собак відповідно до результатів тестування, проте це досить важко визначити, враховуючи той аспект, що кількість представників тієї чи іншої породи суттєво відрізнялися. І якщо, наприклад при проведенні аналізу результатів оцінювання лабрадорів (61 собака) чи голден ретриверів (51 собака), відсоток собак, яких рекомендували до роботи склав 67,2% для лабрадорів і 52,9% для голден ретриверів, то 50% рекомендованих до роботи шнауцерів чи мальтійських болонок, базуючись на оцінці всього лише 4 собак є неспіврозмірним по вибірці.

Проте якщо, оцінити зазначені в таблиці результати оцінювання загалом, то можна побачити, що більший відсоток рекомендованих до подальшого навчання і роботи в людино-тваринній взаємодії серед представників порід, які за своїми породними характеристиками мають спокійний флегматичний характер та розмір більше середнього.

Що стосується метисів, чи так званих дизайнерських порід як лабрадудль чи австралійський копердог, то вони показують практично однакові результати оцінювання – 45:55. І якщо боязливість це фактор який на 40% залежить від генетичної складової, то зважаючи на те, що метиси це зазвичай собаки, предків яких визначити важко, на відміну від лабрадудлів, то при визначенні таких рис особисті, як сміливість (відсутність боязливості, впевненість) і людиноорієнтованість результати практично ідентичні, і зважаючи на досить високий відсоток рекомендованих до подальшого навчання та роботи в ААІ серед таких собак, вибір потенційно підходящої для роботи в каністерапії собаки серед метисів з стабільною психікою та бажанням взаємодіяти з людиною має відповідне підґрунтя.

3.3. Порівняння результатів проходження тестування по протоколу PADA за віком собак.

Для оцінки впливу вікових характеристик, які часто впливають на прояви тих чи інших типових реакції, ми провели аналіз результатів проходження тестування по протоколу PADA за віком собак, згрупувавши їх за віком, деталізувавши практично до різниці по місяцях, а також по роках. Результати такого аналізу наведені в таблицях 3.3. та 3.4 нижче:

Таблиця 3.3

Порівняння результатів проходження тестування по протоколу PADA за віком собак, роки

Вік, років	Позитивний результат, кількість	Негативний результат, кількість	Рекомендовано перездати не раніше як через 6 місяців, кількість	% успішно пройденого тестування, %
1,0		1		0,0
1,1		1	1	0,0
1,2	1		1	50,0
1,3	2		1	66,7
1,4	2	2		50,0
1,5	2	1		66,7
1,6	1			100,0
1,7	1			100,0
1,8	1	2	2	20,0
1,9	4	2	1	57,1
2,0	7	6	2	46,7
2,1	8	8	7	34,8
2,2	8	8	2	44,4
2,3	7	9	1	41,2

2,4	5	4	2	45,5
2,5	5	5	3	38,5
2,6	5	6	2	38,5
2,7	5	2	2	55,6
2,8	9	4	1	64,3
2,9	7	6	3	43,8
3,0	9	4	1	64,3
3,1	5	4		55,6
3,2	5	6		45,5
3,3	6	4		60,0
3,4	2	5		28,6
3,5	4	6		40,0
3,6	1	1		50,0
3,7	3	5		37,5
3,8	5	1		83,3
3,9	2	7		22,2
4,0	5	6		45,5
4,1	4	6		40,0
4,2	4	2		66,7
4,3	2	5		28,6
4,4	7	4		63,6
4,5	2	4		33,3
4,6	1	5	1	14,3
4,7	3	1		75,0
4,8	1	6		14,3
4,9	3	4		42,9
5,0	5	1		83,3
5,1	1	1		50,0
5,2		2		0,0

5,3	4	1		80,0
5,4	2	1		66,7
5,5	1	3	1	20,0
5,6	2	2		50,0
5,7	1	1		50,0
5,8	2	2		50,0
6,0	3	4		42,9
6,1	4	3		57,1
6,2		2		0,0
6,3	1	1		50,0
6,4	7	1		87,5
6,5	1	1		50,0
6,7		3		0,0
6,9	5	1		83,3
7,0	3	1		75,0
7,1	1			100,0
7,2	1	1		50,0
7,3	1	2		33,3
7,4		1		0,0
7,5	3	1		75,0
7,6	1	1		50,0
7,7		1		0,0
7,9	3	1		75,0
8,0	1	1		50,0
8,2	1	1		50,0
8,3	1	2		33,3
8,4		1		0,0
8,5	1			100,0
8,9	3	2		60,0

9,1	1			100,0
9,2	1			100,0
9,3	1	1		50,0
9,5	1	1		50,0
9,6	2			100,0
10,0	1			100,0
10,1	1	1		50,0
10,2	2			100,0
10,3		2		0,0
10,6	2			100,0
12,1		1		0,0
12,7	1			100,0
13,0	2			100,0
13,7	1			100,0
14,0	1			100,0
Разом	230	205	34	

Окрім породних характеристик іншим критерієм при оцінюванні персональних характеристик особистості собаки на придатність до каністерапії став вік, у якому собака проходила це тестування.

Різні системи оцінювання рекомендують проводити тестування для собак з мінімальним допустимим віком від 12 місяців до двох років, зважаючи на сталість реакції і реагування. Згідно міжнародного протоколу PADA тестування проводиться у віці близько двох років, оскільки в цьому віці собака досягає повністю своєї психічної і фізичної зрілості, і її реакції вже не будуть змінюватися (звичайно за умови що їй забезпечено належний добробут). Оцінювання здійснене у віці до двох років є попереднім, і провідникам рекомендується повторити його пізніше у віці двох років щоб отримати офіційний висновок. Саме тому ми ситематизували дані, які можуть показати динаміку практично по місяцях.

Якщо оцінювати результати аналізу тестування собак в різному віці, то слід зазначити що в період до трьох років є багато висновків які звучать як «рекомендується повторити тестування не раніше як через 6 місяців», що очевидно пов'язано з тим, що оскільки в цей період собака лише досягла своєї зрілості, але ще важко оцінити стабільність її поведінкових реакцій в майбутньому, а також є шанси підвищення мотивації собаки до контакту з людьми (на відміну від поведінкових реакцій на страх), і провідникам рекомендується через певний час спробувати повторно пройти тестування і отримати остаточний висновок. А от вже після трьох років висновки більш однакові.

Таблиця 3.4.

Узагальнені результати тестування собак по RADA протоколу по віку,
роки

Вік,	Позитивний результат, кількість	Негативний результат, кількість	Рекомендовано перездати не раніше як через 6 місяців, кількість	% успішно пройденного тестування, %
Від року до двох (1,0-1,9)	14	9	6	48,3
Від двох до трьох років (2,0-2,9)	66	58	25	44,3
Від трьох до чотирьох років (3,0-3,9)	42	43	1	48,8
Від чотирьох до п'яти років (4,0-4,9)	32	43	1	42,1

Від п'яти до шести років (5,0-5,9)	18	14	1	54,5
Від шести до семи років (6,0-6,9)	21	16	0	56,8
Від семи до восьми років (7,0-7,9)	13	9	0	59,1
Від восьми до дев'яти років (8,0-8,9)	7	7	0	50,0
Від дев'яти до десяти років (9,0-9,9)	6	2	0	75,0
Старше 10 років	11	4	0	73,3

Схематично для кращого візуального сприйняття результати цього дослідження систематизовано за допомогою діаграми на рис.16

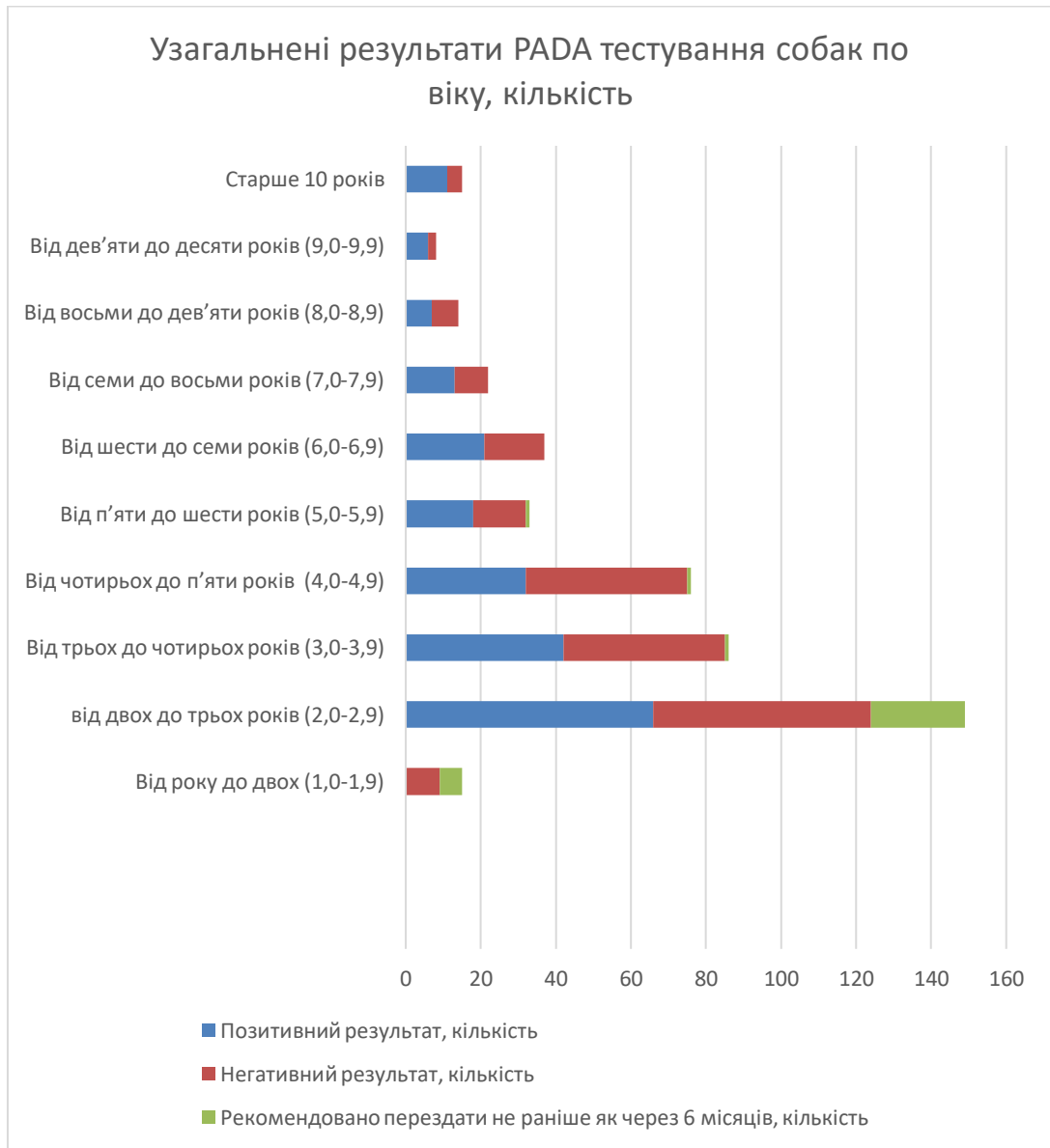

Рис.16. Аналіз узагальнених результатів PADA тестування собак по віковим критеріям

З метою більш чіткого розуміння динаміки проходження тестування ми окремо систематизували результати чітко по роках, які свідчать, що собаки у віці більше 5 років з кожним роком демонструють підвищення позитивних результатів оцінювання, що очевидно пов'язано з тим, що до цього віку провідники вже чітко розуміють особливості характеру таких собак, адекватно оцінюючи їхні шанси та перспективи, та й самі собаки з віком стають більш впевненими в собі, відбувається дисенсибілізація тригерів.

Періодичне проведення тестування собак навіть у зрілому віці дає змогу для провідників відслідковувати динаміку поведінкових змін, що допомагає також запобігти і емоційному вигоранню собаки.

3.4. Порівняльна характеристика результатів тестування собак за протоколом PADA по роках за 2022, 2023 та 2024 роки.

Оскільки сам протокол PADA був розроблений інтернаціональною групою фахівців та експертів у сфері поведінки тварин та людино-тваринної взаємодії ще в 2004 році і з того часу постійно оновлюється та адаптується до сучасних вимог, результати такого тестування фіксувалися та зберігалися по різному, і з розвитком сучасних інформаційних технологій є змога систематизувати, об'єднувати та зберігати в єдиній базі даних, то з 2022 року завдяки розробці та впровадженню спеціального програмного забезпечення такі дані фіксуються в об'єднаній базі даних PADA Database, розпорядником яких визначено Міжнародний центр антропології ICOFA (Норвегія).

З метою аналізу динаміки результатів та аналізу популяризації застосування цього протоколу, ми провели порівняльну характеристику результатів тестування собак за протоколом PADA по роках, узагальнені результати якої наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Порівняльна характеристика результатів тестування собак за протоколом
PADA по роках

Результат	Породні собаки	Метиси
За 2022 рік		
Рекомендовано до подальшого навчання та роботи в ААІ	47	5

Не рекомендовано до подальшого навчання та роботи в ААІ	41	1
Рекомендується повторити тестування щонайменше через 6 місяців	9	5
2023 рік		
Рекомендовано до подальшого навчання та роботи в ААІ	88	10
Не рекомендовано до подальшого навчання та роботи в ААІ	59	14
Рекомендується повторити тестування щонайменше через 6 місяців	8	
2024 рік		
Рекомендовано до подальшого навчання та роботи в ААІ	65	15
Не рекомендовано до подальшого навчання та роботи в ААІ	76	14
Рекомендується повторити тестування щонайменше через 6 місяців	9	2

Загалом, оцінюючи динаміку використання протоколу PADA для визначення наявності у собак необхідних якостей особистості для подальшої підготовки до роботи в каністерапії, то слід зазначити, що цей протокол був розроблений і застосовувався набагато раніше, але саме з травня 2022 року всі результати з різних країн почали надходити та фіксуватися в єдиній базі даних, яка й стала основою для проведення даного дослідження, і яка свідчить що останні три роки близько 200 собак щороку з різних країн Європи та в Японії проходять таке тестування, і майже половина з них отримує однозначно позитивні висновки.

Так, цей протокол розроблено спеціально для того щоб кожна потенційно придатна до каністерапії собака завдяки проходженню ряду завдань, які імітують реальну ситуацію могла отримати персоналізовану оцінку реакцій, стратегій, рис особистості, знаючи які, провідник собаки розумів коли і в якій ситуації він може їй допомогти справитися зі стресом, особливістю роботи яку собака виконує. І окреме значення на висновки тестування при цьому має також і вплив певних суб'єктивних факторів під час оцінювання, мінімізувати які є першочерговим завданням всіх членів PADA команди, які таке оцінювання проводять.

3.5. Вплив суб'єктивних факторів при проведенні тестування собак на результати оцінювання.

Досить часто власники собак певні реакції свого улюбленця неправильно інтерпретують, не володіючи знаннями про мову тіла, сигнали примирення, або просто не встигаючи їх відслідковувати.

Так, наприклад як вже зазначалося раніше, для собак які працюють в каністерапії дуже важливою є така риса особистості як комунікабельність.

Комунікабельність - це бажання собаки спілкуватися з доброзичливими незнайомцями за різних обставин. Деякі власники собак неправильно розуміють комунікабельність як покірну поведінку та інтерпретують собаку, яка лізе на людей та/або облизує їх на обличчі як дуже соціальних. Найчастіше

собаки, які так поведуться шукають соціальної підтримки в ситуаціях, в яких почуваються невпевнено. Це також означає, що вони бояться, і не обов'язково є насправді такими аж комунікабельними.

І досить часто провідник, який приходить зі своєю собакою на тестування, впевнений що в нього дуже дружна і комунікабельна собака, яка лізе всім облизувати обличчя з подивом дізнається від інструкторів-оцінювачів, що це собака таким чином намагається справитися зі стресом, тому що почувається невпевнено. І часто списує це на суб'єктивні судження оцінювачів, адже хто як не вік живе весь час з цією собакою поруч, і здається все про неї знає.

Людині, яка прийшла зі своєю собакою, очікуючи на отримання позитивного висновку досить важко справитися пізніше з розчаруванням, і тут дуже важливо вміти пояснити та розтлумачити крок за кроком всі реакції собаки, сигнали стресу і примирення які вона демонструвала під час проходження субтестів, які і в чом в неї є сильні сторони, в яких сферах вони могли себе б ще спробувати.

Для того щоб уникнути суперечливих ситуацій щодо результатів оцінювання, під час тестування здійснюється відеозапис, який за бажанням може бути надано також і власнику, де він може детально роздивитися всі ті моменти, які роз'яснював оцінювач.

Відеозапис – це один з інструментів, який активно використовують каністерапевти в своїй практичній роботі, так званий метод «Марта AVE» - метод відеозапису занять, причому з бажано навіть з кількох позицій в приміщенні.[30]

Ще один важливий момент, який мінімізує вплив суб'єктивних факторів на результати оцінювання це звичайно професійний рівень та досвід роботи в кінології членів PADA команди, але насамперед інструктора-оцінювача, який повинен володіти необхідними знаннями про ті чи інші поведінкові особливості та нюанси. Так, наприклад посилене винюхування по кімнаті може свідчити про те, що собака таким чином намагається

справитися зі стресом, але якщо це до прикладу спаніель, то в багатьох випадках це буде не реакція на стрес, а стандартна поведінка спаніеля, породною особливістю якого є посилений нюх.

Тому, професійний рівень, неупереджене та доброзичливе ставлення, досвід та постійне підвищення кваліфікації в сфері кінології, роботи в людино-тваринній взаємодії із залученням собак, відповідна освіта, участь в міжнародних робочих групах та робота над покращенням стандартів проведення тестування та якісна взаємодія як всередині PADA команди, так і з колегами з інших країн та каністерапевтами є вкрай важливим фактором для розвитку і кінології, і каністерапії.

ВИСНОВКИ

Отже, на основі одержаних нами результатів досліджень ми можемо зробити наступні висновки:

1. Підходи до відбору та допуску собак для роботи в каністерапії відрізняються в різних системах оцінювання та в різних протоколах, і зазвичай складаються з двох етапів:

- тестування, що відбувається у форматі оцінювання реакцій собаки на різні ситуації та подразники, що в свою чергу дозволяє оцінити її безпеку для учасників ЛТВ, стресостійкість, сміливість, цікавість, боязливість, бажання взаємодіяти з людьми, рівень впевненості в собі та соціальної мотивації;

- акредитації команд ЛТВ у складі провідник-собака, у форматі оцінювання (екзаменування) їхньої командної роботи шляхом симуляції для них певних ситуацій, які можуть виникати під час проведення занять, для того щоб оцінити наскільки вони готові і вміють справлятися з різними ризиками та викликами, які можуть бути під час таких занять, а також оскільки основною метою каністерапії є досягнення певної мети для клієнта, щоб оцінити рівень професійної роботи провідника, його кваліфікації, знань і вмінь при роботі з клієнтом та ефективно залучення собаки в цей процес із забезпеченням принципів «єдиного здоров'я» та «спільного добробуту».

2. Залежно від затверджених вимог такі етапи можуть відбуватися одночасно, а можуть і поетапно. Так, застосування PADA протоколу для оцінювання персональних характеристик собак перед початком їх підготовки (навчання та тренінгів) дозволяє ефективно використовувати час та ресурси, дозволяючи відсіювати собак, які в силу своїх характеристик боязливі, соціально не вмотивовані і подальша робота яких в ЛТВ буде викликати в них постійний стрес, що також впливатиме і на стан їхнього здоров'я та добробуту, і ефективність каністерапії для клієнта.

3. При оцінюванні вправ, які містяться в різних протоколах оцінювання, ми виявили, що найбільш часто зустрічаються такі команди, які дозволяють оцінити реакції та стресостійкість собаки в ситуаціях, які можуть бути під час

реальних каністерапевтичних занять – зустріч з незнайомцем; дотики які не завжди можуть бути приємними для собаки, торкання чутливих зон, щоб перевірити наскільки собака буде безпечна для клієнта, яку обере стратегію реагування на стрес; симуляція тригерних ситуацій, які дозволяють оцінити боязливість або сміливість собаки; вправи щоб оцінити бажання собаки взаємодіяти з людиною. Певні протоколи містять також частину яка дозволяє оцінити професійний рівень роботи команди ЛТВ шляхом проведення демонстраційного заняття з клієнтом.

4. При проведенні аналізу персональних характеристик 455 собак, які брали участь у тестуванні за PADA протоколом у 2022-2024 роках ми визначили, які ми проводили за такими основними критеріями як порода, вік, період проведення тестування, ми отримали такі результати:

- Найбільший відсоток серед порід які брали участь в PADA тестуванні склали лабрадори (61), голден ретривери (51), флет-коат ретривери (17) та метиси (61) і лабрадудлі (15), які теж по факту являються метисами, позитивні результати серед яких складають близько та більше 50%.

- При загальній оцінці результатів по породних характеристиках, то можна побачити, що більший відсоток рекомендованих до подальшого навчання і роботи в людино-тваринній взаємодії серед представників порід, які за своїми породними характеристиками мають спокійний флегматичний характер та розмір більше середнього.

- При оцінюванні результатів PADA тестування метисів, чи так званих дизайнерських порід як лабрадудль чи австралійський копердог, то вони показують практично однакові результати оцінювання – 45:55. І якщо боязливість це фактор який на 40% залежить від генетичної складової, то зважаючи на те, що метиси це зазвичай собаки, предків яких визначити важко, на відміну від лабрадудлів, то при визначенні таких рис особисті, як сміливість (відсутність боязливості, впевненість) і людиноорієнтованість результати практично ідентичні, і зважаючи на досить високий відсоток рекомендованих до подальшого навчання та роботи в ААІ серед таких собак, то вибір

потенційно підходящої для роботи в каністерапії собаки серед метисів з стабільною психікою та бажанням взаємодіяти з людиною має підґрунтя як серед метисів, так і поміж породистих собак.

- При оцінці результатів тестування собак в різному віці, то ми визначили, що в період до трьох років є багато висновків які звучать як «рекомендується повторити тестування не раніше як через 6 місяців», що очевидно пов'язано з тим, що оскільки в цей період собака лише досягла своєї зрілості, проте важко оцінити стабільність її поведінкових реакцій в майбутньому, а також є шанси підвищення соціальної мотивації собаки до контакту з людьми (на відміну від поведінкових реакцій на страх), то провідникам рекомендується через певний час спробувати повторно пройти тестування і отримати остаточний висновок.

А от вже після трьох років висновки більш однотайні.

- З метою більш чіткого розуміння динаміки проходження тестування ми окремо систематизували результати чітко по роках, які свідчать, що собаки у віці більше 5 років з кожним роком демонструють підвищення позитивних результатів оцінювання, що очевидно пов'язано з тим, що до цього віку провідники вже чітко розуміють особливості характеру таких собак, адекватно оцінюючи їхні шанси та перспективи, та й самі собаки з віком стають більш впевненими в собі, відбувається дисенсибілізація тригерів.

- Періодичне проведення тестування собак навіть у зрілому віці дає змогу для провідників відслідковувати динаміку поведінкових змін, що допомагає також запобігти емоційному вигоранню собаки, що є вкрай важливим фактором в каністерапії.

5. З метою зменшення суб'єктивних факторів які впливають на результати оцінювання, слід впроваджувати та дотримуватись ряду чітких вимог і критеріїв, які допоможуть мінімізувати цей ризик, в тому числі і завдяки веденню відеофіксації з різних позицій, постійному навчанню та підвищенню кваліфікації, наявності практичного досвіду роботи в кінології, різних напрямках людино-тваринної взаємодії і ефективній співпраці та взаємодії

членів команди, які проводять тестування, як на локальному, так і міжнародному рівнях.

ПРОПОЗИЦІЇ ДО ЗАСТОСУВАННЯ

1. Перед початком підготовки собак до роботи в каністерапії в Україні проводити попереднє тестування собак в підлітковому віці (від 6 місяців до двох років) та повноцінне тестування у віці від двох років із застосуванням протоколу PADA який дозволяє оцінити наявність та рівень необхідних характеристик особистості собаки для роботи в людино-тваринній взаємодії, оскільки цей протокол розроблений інтернаціональною командою фахівців і успішно застосовується вже багато років в різних країнах Європи та в Японії.
2. Тестування собак є лише першим етапом, після якого слід почати підготовку собаки до роботи в каністерапії шляхом спеціального дресирування та соціалізації в умовах, які будуть тотожними тій чи іншій сфері людино-тваринної взаємодії, де планує працювати команда ЛТВ. Паралельно провідник собаки теж підвищує свій професійний рівень як у сфері кінології, так і роботи з людьми (терапія, педагогіка, вікова психологія, соціальний супровід тощо).
3. Створити реально діючу Всеукраїнську асоціацію фахівців, які надають послуги з асистенцією собак, яка стане координаційним органом та сприятиме ефективному розвитку каністерапії в Україні за прикладом Італії.
4. На базі цієї асоціації розробити та впровадити систему сертифікації команд людино-тваринної взаємодії, різних рівнів відповідно до міжнародно визнаної класифікації – такі як візити, навчання, терапія з собакою, залучивши кращі міжнародні практики з адаптацією реального досвіду роботи українських фахівців-каністерапевтів.
5. Розробити та впровадити етичний кодекс каністерапевта

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. AAIP. Competencies for the Ethical Inclusion of Therapy and Facility Animals/ Guidance for the CertifiedAAI Specialist, Therapy Animal Team, and their Assessor (2024). <https://www.aaaiponline.org/assets/docs/AAAIPCompetencies.pdf>.
[Published 3/29/2024](#)
2. Agnieszka Potocka. Psychologiczne i moralne aspekty terapii i edukacji z udziałem psów. Bygdosc, Poland: Oficyna Wydawnicza Epigram, (2016)
3. Amy Johnson Binder, Nancy Parish-Plass, Meg Kirby, Melissa Winkle, Daniela Plesa Skwerer, Laura Ackerman, Cindy Brosig, Wendy Coombe, Esther Delisle, Marie-Jose Enders-Slegers, Jo-Ann Fowler, Laura Hey, Tiffani Howell, Michael Kaufmann, Mariana Kienast, Miyako Kinoshita, Debbie Ngai, Brigitte. Recommendations for uniform terminology in animal-assisted services (AAS). (2023).
https://www.cabidigitallibrary.org/doi/full/10.1079/hai.2024.0003?fbclid=IwY2xjaWwHlRuxleHRuA2FlbQIxMQABHTEop5PUMCkNFAm-Q6k16UdlUDAggOFBaqISRMPCodVvxTyxFcdtl2WfYw_aem_2ebZx1NMP452hcoNuxdKSA
4. Animal-Assisted Psychotherapy. Theory, issues, and Practice. Edited by Nancy Parish-Plass, Purdue university press, West Lafayette, Indiana, USA (2013)
5. A terápiás kutyák vizsgaszabályzata, Hungary (2023)
6. Donald Altschiller. ANIMAL-ASSISTED THERAPY. Health and Medical Issues Today. Santa Barbara, California (2011)
7. Four Paws International. СТАНДАРТИ ЯКОСТІ РОБОТИ В ПРОЕКТІ «ЛЮДИНО-ТВАРИННА ВЗАЄМОДІЯ». Відень (2023)
8. Greta Kerulo, Niko Kargas, Daniel S. Animal-Assisted Interventions: Relationship Between Standards and Qualifications, People and Animals: The International Journal of Research and Practice, Volume 3 (2020)
9. Handbook on Animal-Assisted Therapy. Foundation and guidelines for Animal-Assisted Interventions. Fifth Edition, Edition by Aubrey H. Fine, Pomona, CA, USA (2019)

10. https://www.certapet.com/therapy-dogs-international/?srsltid=AfmBOorNRQ9VVxdlCpnO2RObcXc_5ki0q0pkRxjmcQ9cb_zhCBh0Ia0b
11. https://elib.tsatu.edu.ua/dep/mtf/ophv_10/page3.html
12. <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2019/04/white-paper-ukranian-2019-updated.pdf>
13. https://mind.ua/news/20281607-turbota-pro-psihoemocijnij-stan-pid-chas-vijni-ponad-1700-seansiv-kanisterapiyi-provedeno-za-rik-robo?utm_source=facebook&utm_medium=main&utm_campaign=turbota-pro-psihoemocijnij-stan-pid-chas-vijni-ponad-1700-seansiv-kanisterapiyi-provedeno-za-rik-robo&fbclid=IwY2xjawHIR9dleHRuA2FlbQIxMQABHSjnavKpbIebQc8x6dOGAW9_nxZUb6W7E_CoF6L51DwwnQsXkr4wr6rVPA_aem_IhJh0h0MVOJXxR9-13MOJQ
14. <https://petpartners.org/volunteer/volunteer-faq/>
15. https://vidomosti-ua.com/ukraine/9117#google_vignette
16. <https://www.youtube.com/watch?v=-otgy2xL31s>
17. Interventi Assistiti con gli Animali (I.A.A.). Linee guida nazionali. Italy (2015)
18. Liana Urichuk with Dennis Anderson. Improving Mental Health Through Animal-Assisted Therapy. The Chimo Project Suite, Edmonton, Alberta, CANADA (2003)
19. Magdalena Nawarecka-Piątek and Magdalena Warońska, Mari-Louise Asp, Dr. Christine Olsen, and Line Sandstedt. Animal Assisted Support with dog. (2024)
20. Margo DeMello. Animals and Society. An Introduction to Human-Animal Studies. New York Chichester, West Sussex (2012)
21. Martina Simonato, Marta De Santis, Laura Contalbrigo. The Italian Agreement between the Government and the Regional Authorities: National Guidelines for AAI and Institutional Context. People and Animals: The International Journal of Research and Practice. Volume 1 (2018)
22. Personality assessment foe dogs in AAI (PADA). Warsaw (2023)

23. Standards of Practice for Animal-Assisted Interventions.

<https://therapyanimalstandards.org/downloads>.

24. Terapia i edukacja z udziałem psów dla osób z niepełnosprawnością w Polsce - przewodnik, red. Magdalena Nawarecka-Piatek, Sabina Złotorowicz, Warszawa (2017)

25. The role of the pet-human bond 1 Review and summary of the evidence. Purina (2020)

26. The Special Needs Education Resource Centre (ERC). Зоотерапія – лечение животными / The Special Needs Education Resource Centre (ERC)

<https://erc.org.ua/auditornye-programmy/zooterapiya/164-zooterapiya-lechenie-zhivotnymi>."

27. Алла Тищенко. Каністерапія – ефективний метод одужання . Надзвичайна ситуація плюс. (2019).

<https://ns-plus.com.ua/2019/04/05/kanisterapiya-efektyvnyj-metod-oduzhannya/>

28. Аллен К. Володіння собаками та контроль прикордонної гіпертензії: контрольоване рандомізоване дослідження. 22-а щорічна наукова сесія Товариства поведінкової медицини. Сіетл, штат Вашингтон (2001) "

29. Аллен К., Бласкович Дж., Мендес В. Серцево-судинна реактивність та присутність домашніх тварин, друзів та подружжя: правда про котів і собак. Психосама.Мед.№64., С. 727–739 (2002)

30. Анда Брока. Конспект лекцій для проведення тренінгів по проекту «Соціальна реабілітація людей з особливим потребами завдяки створенню умов та підготовці спеціалістів у галузі каністерапії» (2018)

https://www.youtube.com/watch?v=rXMP8OZnmfM&list=UUS8IsUr7EYZb8x6l94nQ95g&index=9&ab_channel=%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%8F.

31. Бергет Б., Екеберг О., Брастад Б. О. Терапія на тваринах сільськогосподарськими тваринами для осіб з психічними розладами: вплив на самоефективність, здатність до подолання та якості життя, рандомізоване

- контрольоване дослідження. Клін. Практика. Епідеміол. Мент. Здоров'я. №4., С. 1–7. (2008)
32. Бурлакова Н. С., Федорова Ю. Н. Метод формулювання випадку в практико-орієнтованому дослідженні. Консультативна психологія і психотерапія. №24., С. 109–129 (2016)
33. Врбанац З., Зецевич І., Любіч М. Терапія за допомогою тварин та сприйняття самотності у мешканців геріатричних будинків престарілих. Збірник Антрополь. №37., С. 973–976. (2013)
34. Ганна Первак. Проєкт ЄС розвиває каністерапію в Україні [Електронний ресурс] / Ганна Первак // Національна асамблея людей з інвалідністю України. (2019) <https://naiu.org.ua/proekt-es-rozvyvae-kanisterapiu-v-ukrayini/>."
35. Єлизавета Гончарова. Друг Героя [Електронний ресурс] / Єлизавета Гончарова // Український тиждень. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://tyzhden.ua/Society/239364>.
36. Запровадження каністерапії в Україні. GIZ: Perspectives for Eastern Ukraine. (2019) <https://www.facebook.com/PIPUkraine/posts/2334720186803999>.
37. Каністерапія: як чотирилапі лікують лучан // Таблоїд Волині. (2018) <https://volyn.tabloyid.com/privatnezhittia/kanisterapiia-iak-chotirilapi-likuiut-luchan>.
38. Каністерапія як вид анімалотерапії.
http://ins.at.ua/publ/kabinet_psikhologicheskoy_podderzhki/terapevticheskaja_gruppa/kanisterapija_jak_vid_animaloterapiji/.
39. Комар.І. Соціально-педагогічні аспекти каністерапії. Молодь і ринок. №4. С. 96–99. (2012)
40. Рейне Вольфарт. Мероприятия с привлечением собак. Руководство относительно базовых требований и знаний. Варшава.174 с. (2016)
41. Мантур-Чубата О. С., Дубілей Ю. А., Міхалець А. В. ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ. Науковий вісник

Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. (2018)

42. О.Мельничук. Книга 1. Собака-терапевт для професійної роботи з "особливими" дітьми. Серія "Практична кністерapia", Київ (2019)